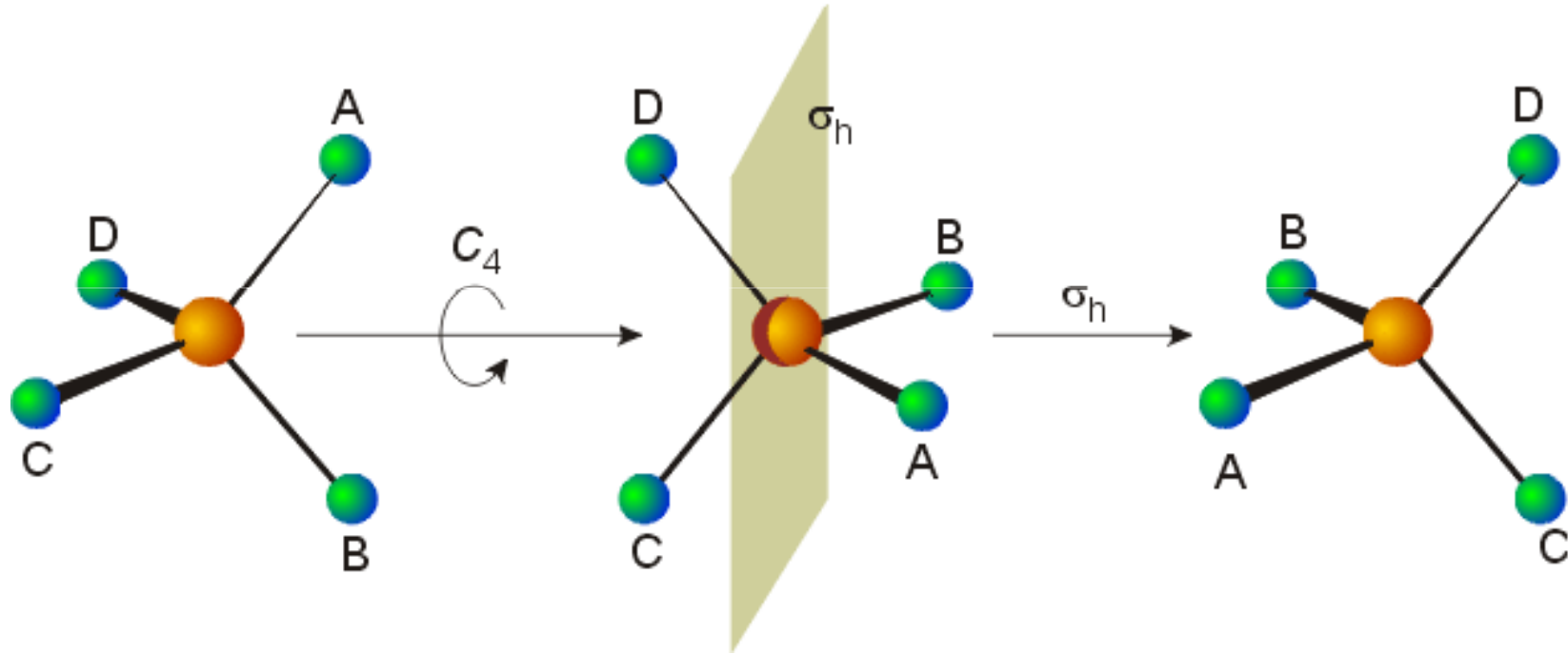

MOLEKÜL YAPISI ve SİMETRİ

Yrd.Doç.Dr. İbrahim İsmet ÖZTÜRK

MOLEKÜL YAPISI

Lewis Nokta Yapısı ve Rezonans

Nokta Yapısı ve Oktet Kuralı

Formal Yük

Rezonans

VSEPR Kuramı

İki Elektron Çifti

Üç Elektron Çifti

Dört Elektron Çifti

Beş Elektron Çifti

Altı Elektron Çifti

Yedi Elektron Çifti

Çoklu Bağ İçeren Yapılar

İzoelektronik Sistemler

Bağ Enerjisi

Moleküllerde Simetri

Simetri İşlemi ve Simetri Elemanı

Nokta Grupları

Nokta Gruplarının Sınıflandırılması

Nokta Grubu Tayini

İndirgenemeyen Gösterimler ve Karakter Çizelgeleri

Simetri Uygulamaları

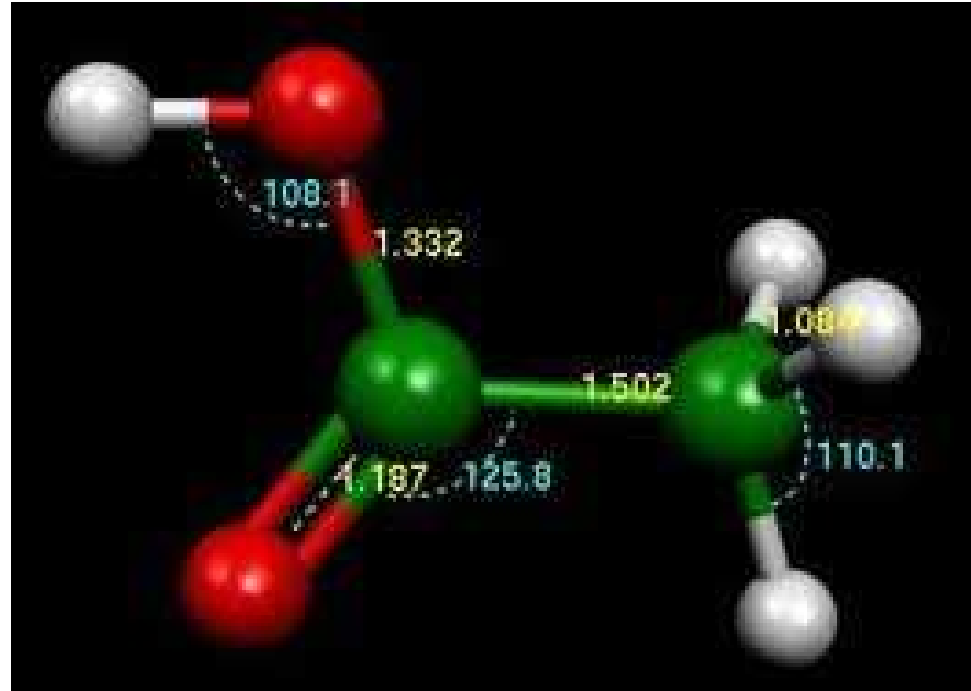
Polar Moleküller

Kiral Moleküller

Molekül Titreşimlerinin Simetrisi

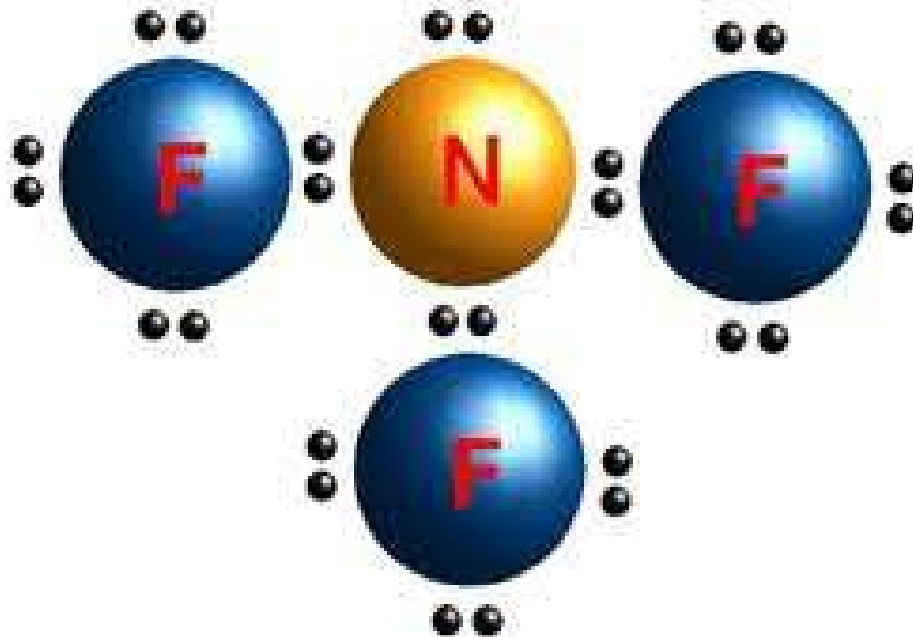
MOLEKÜL YAPISI

Belirli sayıda atom, belirli geometrik düzende birleşerek molekülleri oluşturur. Atomların türü, sayısı ve düzenlenme şekli moleküllerin özelliğini belirler. Bileşiklerin fiziksel ve kimyasal özelliklerinin incelenebilmesi için molekül yapısının bilinmesi gerekir.

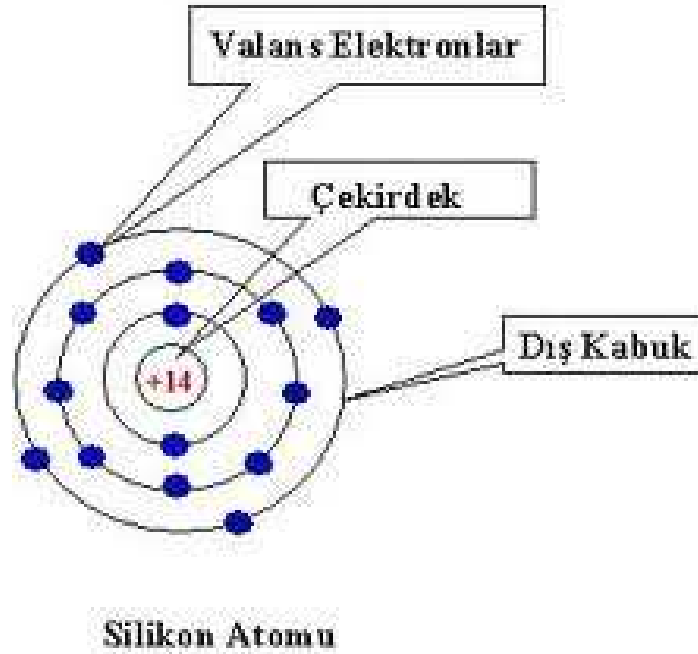

Lewis Nokta Yapısı ve Rezonans

Kimyasal olaylarda atomların çekirdeğe yakın elektronlarının etkilenmediğini düşünen Lewis 1916 yılında, atom ve moleküller için bir yapı şekli önermiştir. ***Lewis'in nokta yapısı*** olarak bilinen bu gösterim biçiminde ***atom çekirdeği ve iç elektronlar sembollerle, değerlik elektronları ise noktalarla*** gösterilmektedir.

Değerlik Elektronları: Lewis nokta yapılarının yazılabilmesi için değerlik elektronlarının sayısının belirlenmesi gerekir. Kimyasal tepkimelerde atomların değişikliğe uğrayan elektronlarına **değerlik elektronları** denir.

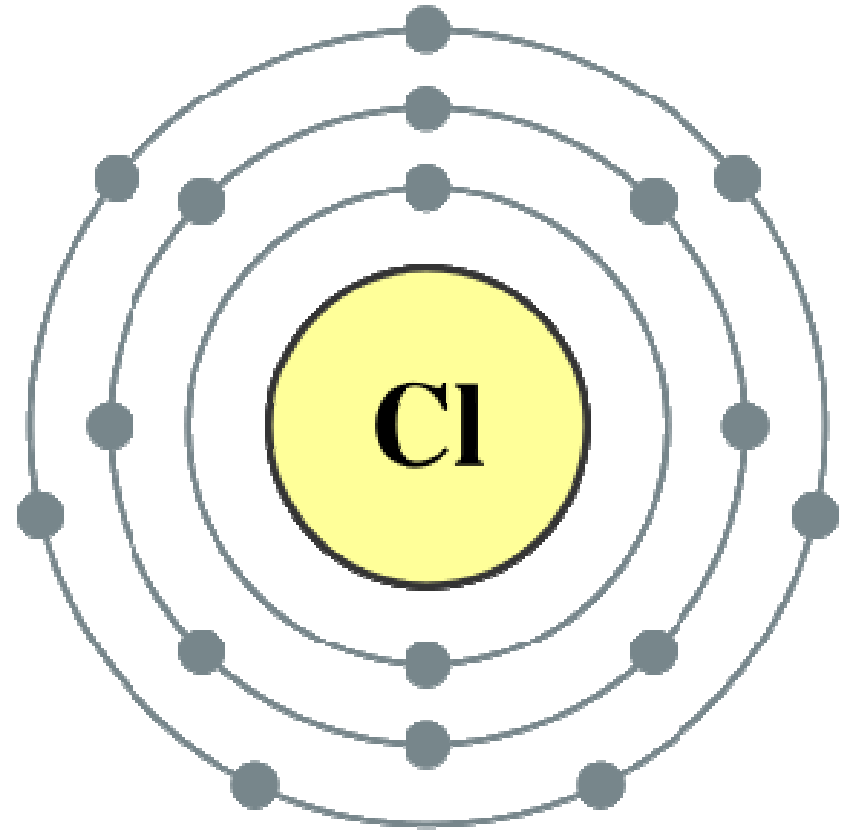
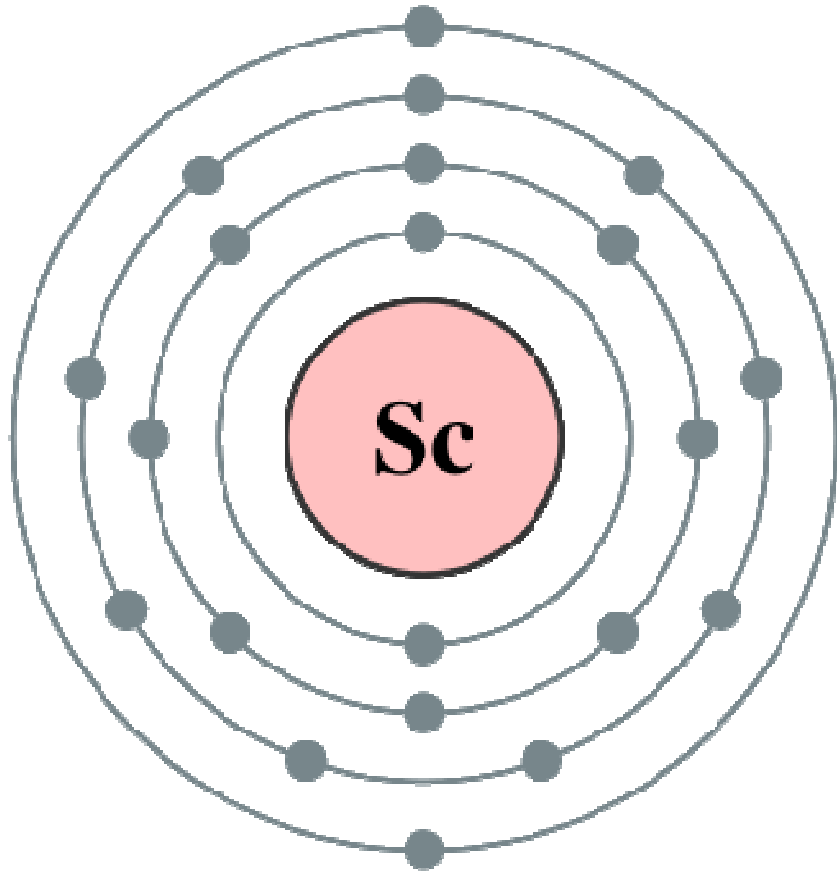

Değerlik elektronlarının sayısının belirlenmesinde kullanılan değişik ölçütlerden bazıları aşağıda açıklanmaktadır.

1- Birbirini izleyen iyonlaşma enerjileri giderek büyür. Bu artışlarda ani yükselme, iç kabuklardaki elektronlara geçişi gösterir. Bu nedenle ilk ani yükselmeden önceki iyonlaşma enerjilerine karşılık olan elektronlar değerlik elektronları olarak sayılır.

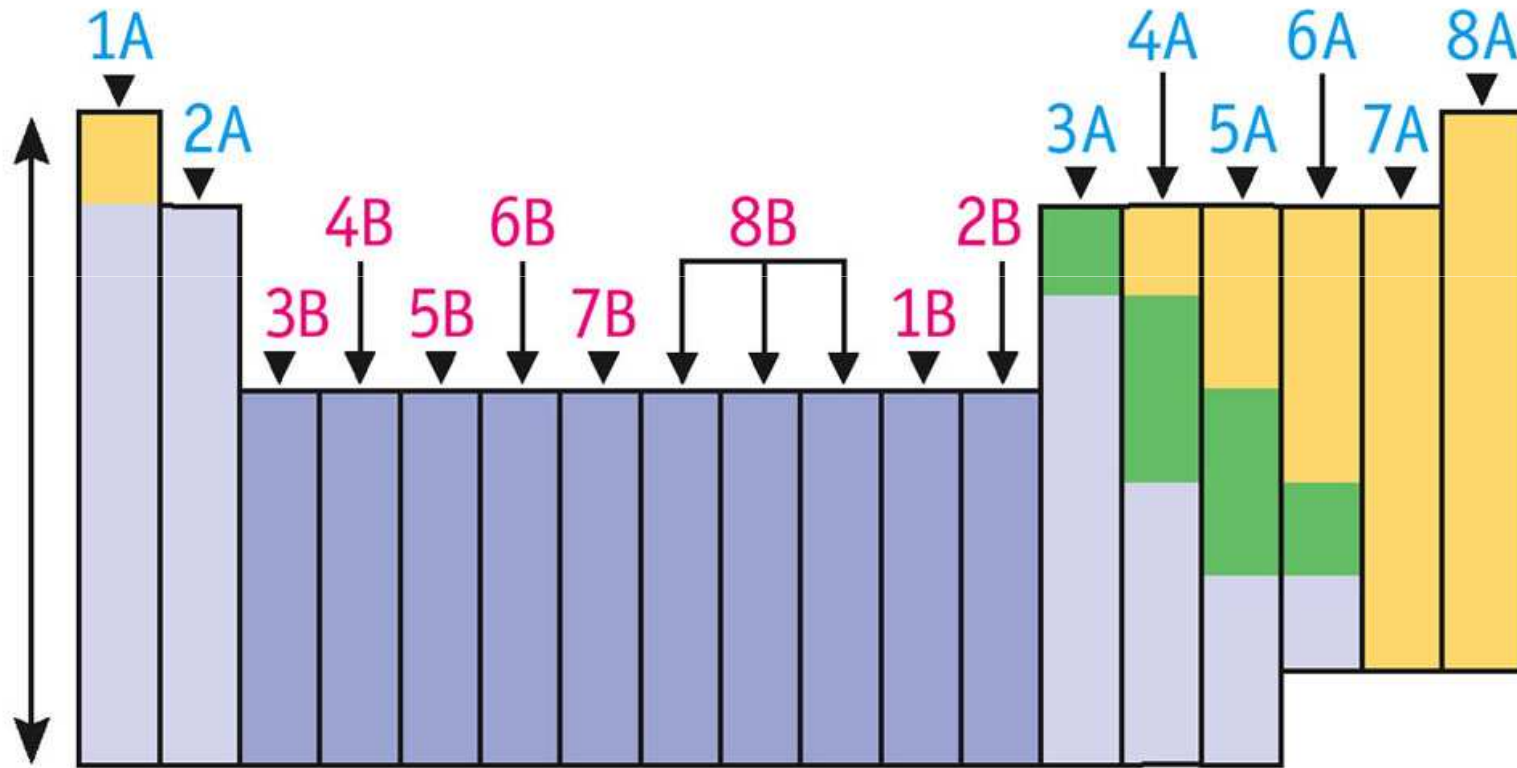
Atom No	Element Sembolü	İYONLAŞMA ENERJİLERİ (kcal/mol)								
		1.İE	2.İE	3.İE	4.İE	5.İE	6.İE	7.İE	8.İE	9.İE
1	H	313								
2	He	567	1254							
3	Li	124	1744	2823						
4	Be	215	420	3548	5019					
5	B	191	580	875	5978	7839				
6	C	260	562	1104	1486	9033	11290			
7	N	336	683	1094	1784	2257	12721	15370		
8	O	314	811	1271	1781	2625	3183	17036	20079	
9	F	402	807	1445	2009	2632	3621	4267	21980	25355
10	Ne	497	947	1475	2238	2914	3640	4771	5486	27429
11	Na	119	1091	1650	2280	3195	3974	4804	6088	6913
12	Mg	176	348	1847	2519	3255	4303	5193	6131	7565
13	Al	138	434	657	2766	3545	4389	5576	6572	7643
14	Si	188	378	772	1040	3849	4728	5680	6989	8044
15	P	254	454	696	1186	1501	5089	6069	7127	8759
16	S	239	539	807	1092	1678	2033	6486	7579	8738
17	Cl	300	549	920	1255	1563	2229	2636	8028	9192
18	Ar	363	637	943	1380	1729	2104	2871	3308	10004
19	K	100	734	1100	1405	1913	2328	2766	3573	4057
20	Ca	141	274	1180	1550	1936	2559	2927	3481	4356

2- Baş kuantum sayısı en yüksek olan orbitaldeki (ns, np) elektronlar değerlik elektronlarıdır. Geçiř elementlerinde baş kuantum sayısı bir eksik olan (n-1)d orbitallerindeki elektronlarda değerlik elektronu sayılabilir.

3- Periyotlar çizelgesinde A grubu elementlerinin grup numaraları değerlik elektronlarının sayısına eşittir.

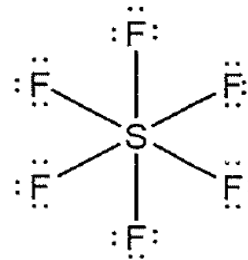
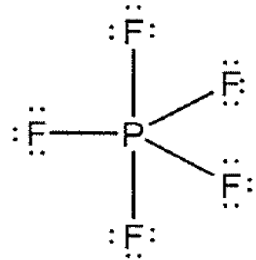
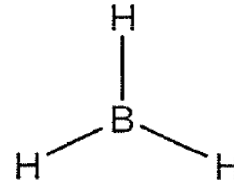
Nokta Yapısı ve Oktet Kuralı

Atomlar kimyasal tepkimelere girerken, elektron dizilişlerini kendilerinden sonra gelen soygazın kararlı yapısına benzetmeye çalışır. Bunun için değerlik elektronları sayısını soygazınkine çıkarırlar. Helyum $1s^2$, diğer soygazlar $ns^2 np^6$ yapısında olduğuna göre, molekül oluşurken ***hidrojen değerlik elektronlarını ikiye, diğer atomlar sekize tamamlamalıdır.*** Moleküllerde atomlar bağ elektronlarını ortaklaşa kullanarak elektron eksikliklerini gidermeye çalışır.

Bileşiklerin Nokta Yapısının Belirlenmesi

Aykırı örneklerin bulunmasına karşın oktet kuralı birçok molekülün yapısının aydınlatılmasına katkıda bulunmaktadır. Bir molekülün nokta yapısının belirlenmesinde izlenecek yöntem SO_3 molekülü örnek alınarak aşağıda açıklanmaktadır.

1- Atomların bağıl konumları bilinmelidir. Eğer deneysel olarak atomların konumları bilinmiyorsa, elektropozitifliği en yüksek olan atom merkeze konur. SO_3 'de kükürt merkez atomudur.

2- Moleküldeki değerlik elektronlarının toplam sayısı V hesaplanır. SO_3 'te toplam değerlik elektron sayısı $V = (1 \times 6) + (3 \times 6) = 24$ 'tür.

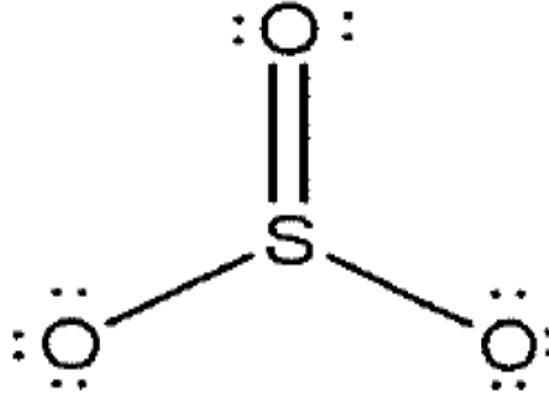
3- Moleküldeki bütün atomların oktet kuralına uymaları için gerekli değerlik elektronlarının sayısı hesaplanır. Molekülde h sayıda hidrojen atomu ve q sayıda hidrojenden başka atom varsa $2h + 8q$ kadar değerlik elektronu gereklidir. SO_3 molekülünde bütün atomların soygaz elektron dizilişine sahip olabilmeleri için $(2 \times 0) + (4 \times 8) = 32$ değerlik elektronu gereklidir.

4- Molekölde $(2h+8q)-V$ sayıda değerlik elektronu açığı vardır. Bu açık elektronların atomlar tarafından ortaklaşa kullanılması ile kapanır. Yani molekülde $(2h+8q)-V = BE$ kadar bağ elektronu olmalıdır.

5- Moleküldeki bağ yapmayan yani ortaklanmamış elektronların sayısı OE, toplam değerlik elektronları sayısından bağ elektronları sayısı çıkarılarak hesaplanır ($OE = V-BE$). SO_3 molekülünde bağ yapmayan elektronların sayısı $OE = 24-8 = 16$ 'dır.

6- Bağ elektronları önce atomlar arasında birer tek bağ olacak şekilde dağılır. Sonra artan bağ elektronları yine atomlar arasına birer çift bağ olacak şekilde yerleştirilir.

7- Bağ yapmayan elektronlar moleküldeki atomların çevresine her atomun oktetini sağlanacak şekilde konur.

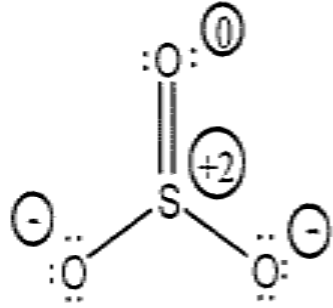

Formal Yük:

Ortak elektronların eşit olarak bölüşülmesi varsayımına dayanarak hesaplanan yüklere formal yük denir. Moleküldeki bir atomun formal yükünü hesaplanmasında

Formal Yük = Grup numarası-Ortaklanmamış elektron sayısı-Bağ sayısı

bağıntısı kullanılır. Buna göre SO₃ molekülünde S ve O atomlarının formal yükleri aşağıdaki gibi hesaplanır.

$$\text{S} : 6 - 0 - 4 = +2$$

$$\text{O (Tek bağılı)} : 6 - 6 - 1 = -1$$

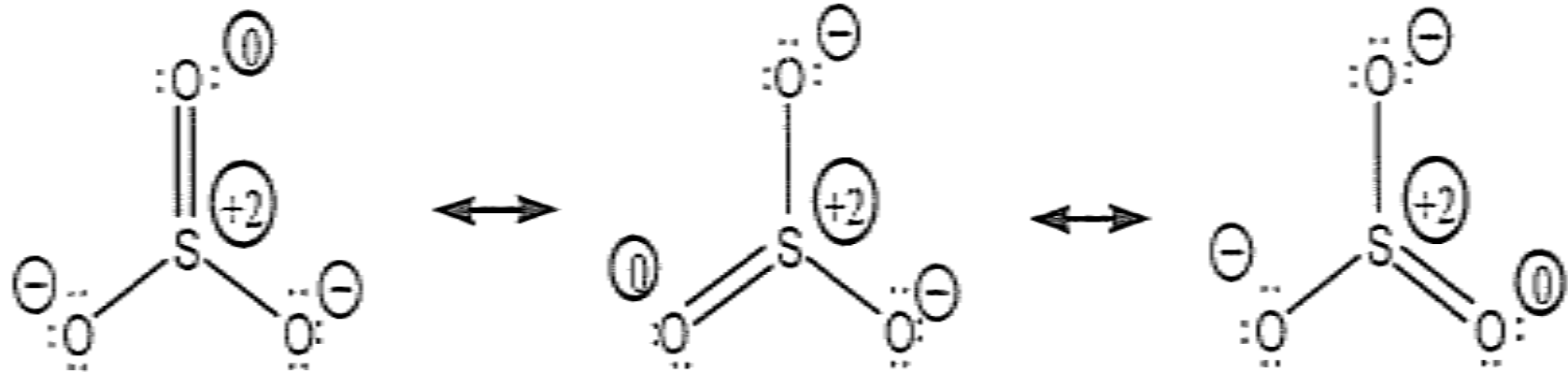
$$\text{O (Çift bağılı)} : 6 - 4 - 2 = 0$$

Nötr moleküllerde formal yüklerin toplamı sıfıra eşittir. İyonlarda toplam formal yük, iyon üzerindeki elektrik yüküne eşittir.

Rezonans:

SO_3 molekülünün nokta yapısına göre S-O bağlarından biri çift bağıdır. Çift bağ tek bağdan kuvvetli olduğundan S-O bağlarından biri, diğer ikisinden kısa olmalıdır. Yapılan ölçümler SO_3 molekülünde S-O bağlarının eşit uzunlukta olduğunu, bağ açılarının 120° olduğunu göstermektedir.

Deneyisel ölçümler doğru olduğuna göre, yukarıda verilen Lewis nokta yapısı SO_3 molekülünün yapısını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Kükürtün üç oksijen atomundan herhangi biri ile çift bağ yapabileceği düşünülebilir ve üç ayrı nokta yapısı çizilebilir. Molekülün gerçek yapısı, bu üçünün bir karışımıdır.

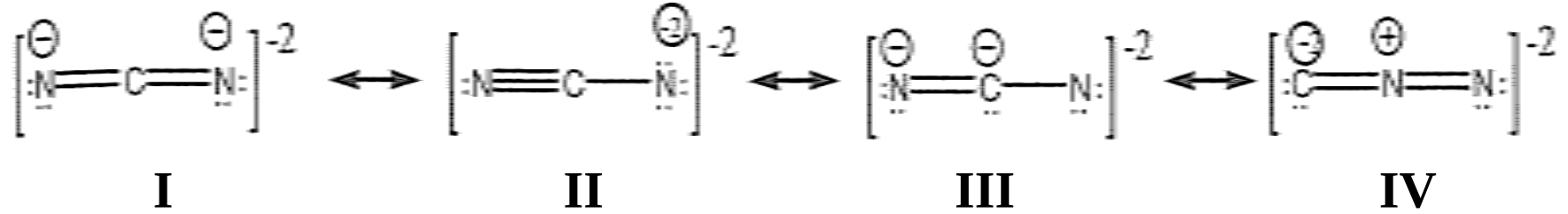
SO_3 de olduğu gibi bir molekülün iki veya daha çok sayıda nokta yapısının bir karışımı olarak gösterilmesine rezonans denir.

Rezonans şekillerinde bağ sayısı aynı fakat, bağ yapan veya ortaklanmamış elektronların yerleri farklıdır. Bazı moleküllerin gösteriminde nokta yapılarının rezonansa katkıları birbirinden farklı olabilir. Rezonans hallerinin önerilmesi ve katkılarının belirlenmesi yöntemini açıklamak üzere siyanamid iyonunu, CN_2^{2-} , örnek olarak alalım.

Rezonans hallerini belirleyebilmek için atomların bağıl konumları bilinmelidir. Siyanamid iyonunda karbon merkez atomudur ve azot atomları karbona bağlıdır. İkinci önemli nokta, değerlik elektronlarının sayısının bilinmesidir. Siyanamid iyonunda toplam 16 elektron vardır. Nokta yapılarının yazılmasında oktet kuralına uyulması zorunluluğu yoktur. Ancak, her rezonans halinin ağırlığını tartışırken oktet kuralından büyük ölçüde sapan yapıların katkılarının çok az olduğu görülecektir.

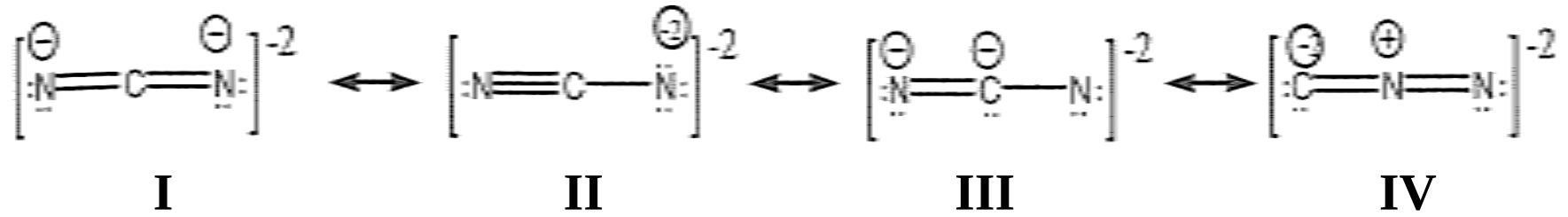
Bu bilgilere göre aşağıdaki rezonans halleri önerilir.

Rezonans hallerinin ağırlıklarının karşılaştırılmasında kullanılabilecek kurallar üç grupta toplanabilir.

1. Atomların bağ konumları ve molekül geometrisini etkileyen yapılar:

CN_2^{2-} iyonunda karbonun merkez atomu olduğu belirtilmiştir. Bu bakımdan IV numaralı yapı rezonans hali değildir. Merkez atomu üzerinde yalnız elektronlar varsa, bu elektronlar bağ elektronlarını iterler ve yapının bükülmesine neden olurlar. Diğer rezonans halleri doğrusal olduğu halde III numaralı yapı açısaldır.

2- Bağ sayıları: Bağ sayısının çok olması, molekülün kararlılığını artırır. Diğer yapılarda dörder bağ olduğu halde III numaralı yapıda üç bağ vardır.

3- Formal Yükler: Aynı işaretli yükler birbirine komşu olmalı karşıt yükler birbirine yakın olmalıdır. Bir atom üzerindeki formal yük büyük olmamalıdır. Ayrıca eksi yük, elektronegatifliği yüksek olan atom üzerinde olmalıdır.

Bu koşullar dikkate alındığında molekül yapısına katkıda bulunabilecek yapıların I ve II olduğu görülmektedir. Formal yüklerin karşılaştırılmasında I yapısının katkısının II'den daha büyük olacağı sonucu çıkarılabilir.

OKTET KURALINDAN SAPMALAR

Oktet kuralı aslında ikinci grup elementleri için geçerlidir. Oktet kuralından sapmalar; eksik oktet, tek elektron sayısı ve merkez atom çevresinde sekiz değerlik elektronundan daha fazla elektron bulunması olmak üzere üç sınıfa ayrılır.

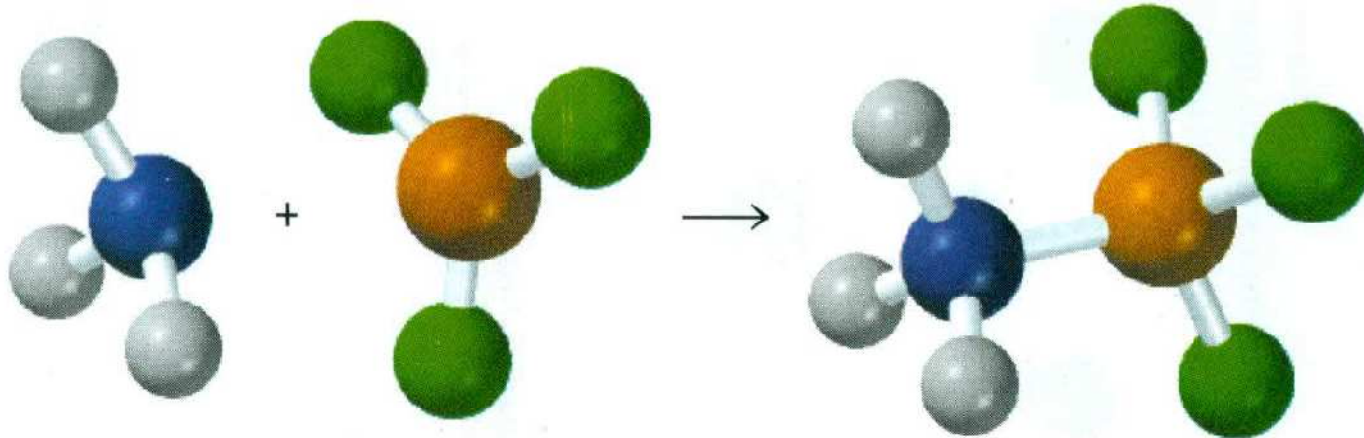
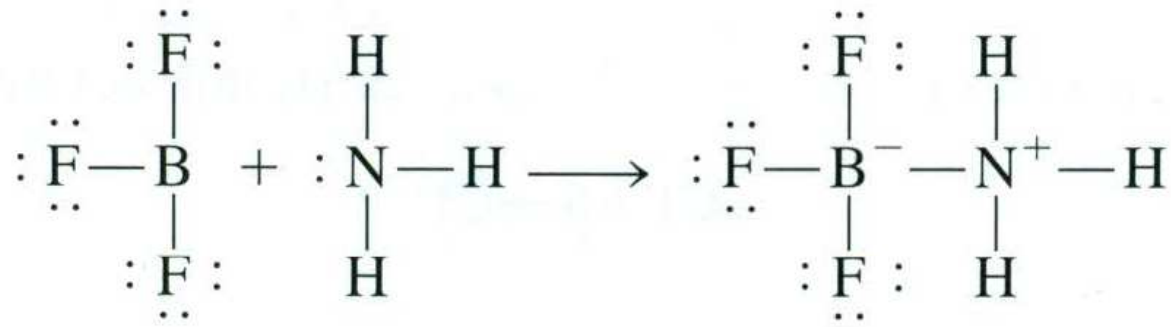
Eksik Oktet

Bazı durumlarda, kararlı bir molekülün merkez atomunu çevreleyen elektronların sayısı sekizden azdır. Örneğin berilyum'u (Be) ele alalım. Berilyum'un 2s orbitalinde iki değerlik elektronu vardır. Gaz fazında berilyum hidrür (BeH_2) moleküler halde bulunur. BeH_2 'nin yapısı şu şekildedir.

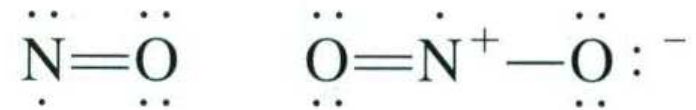
Berilyumun oktet kuralını sağlaması mümkün değildir.

Her iki elektronun da aynı atom tarafından sağlandığı kovalent bağa ***koordine kovalent bağ*** denir.

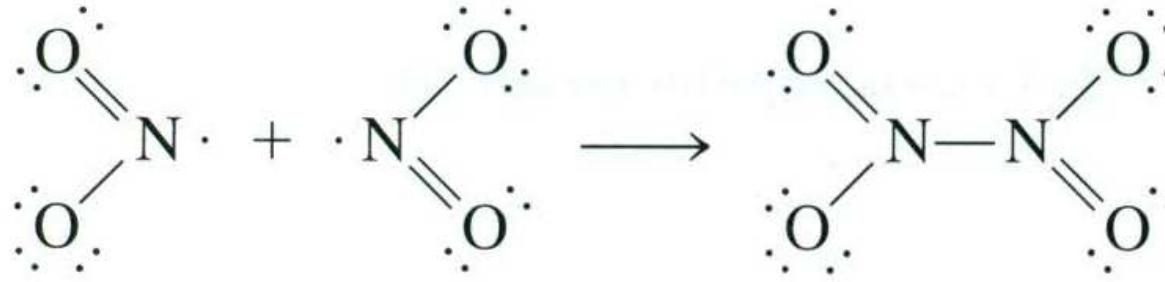
Tek Elektronlu Moleküller

Bazı moleküller tek sayıda elektron içerir. Azot monoksit ve azot dioksit bunlara örnek verilebilir.

Eşleşmeyi tamamlamak için çift sayıda elektrona ihtiyaç olduğundan bu moleküllerdeki atomlar oktet kuralını sağlamamaktadır.

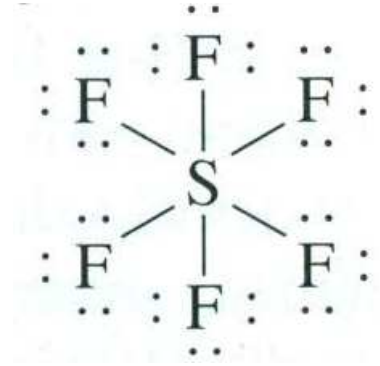
Tek elektronlu moleküller radikaller olarak da adlandırılır. Birçok radikal oldukça etkindir. Bunun nedeni eşleşmemiş elektronun diğer molekül üzerindeki eşleşmemiş bir elektronla kovalent bağ oluşturma eğilimidir. Örneğin iki azot dioksit molekülü birleştiğinde N ve O atomlarının her ikisinin de oktet kuralına uyduğu diazot tetraoksit oluşur.

Genişlemiş Oktet

İkinci periyot elementlerinin atomları, merkez atomu çevresinde sekizden fazla değerlik elektronu bulunduramazlar.

Üçüncü periyot elementleri 3s ve 3p orbitaline ek olarak, bağlanmada kullanabileceği 3d orbitallerine de sahiptirler. Bu orbitaller bir atomun genişlemiş oktet oluşturmaya neden olur. Kükürt heksaflorür genişlemiş oktet içeren bir bileşiktir ve çok karardır. Kükürdün elektron dağılımı $[\text{Ne}]3s^23p^4$ dir. SF_6 molekülünde, kükürdün 6 değerlik elektronunun her biri flor atomuyla kovalent bağ oluşturur. Dolayısıyla merkez kükürt atomu çevresinde 12 elektron vardır, yani okteti aşmıştır.

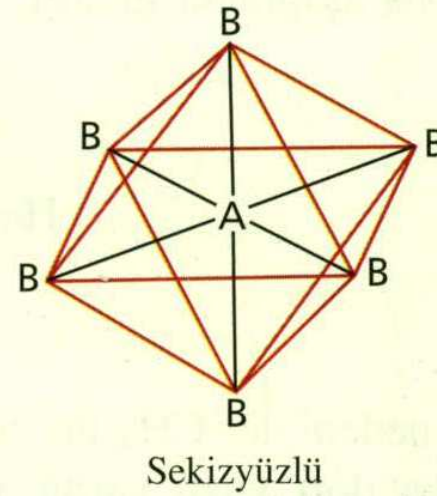
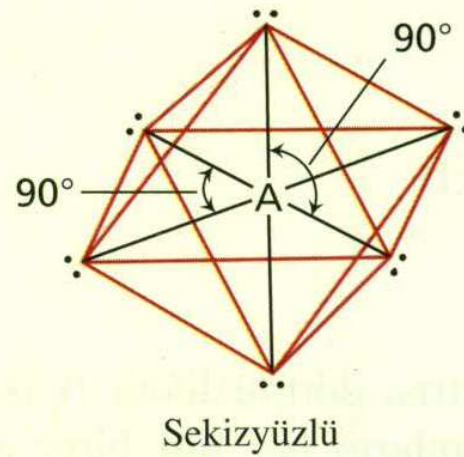
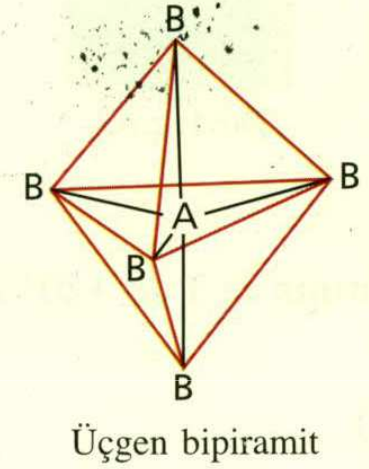
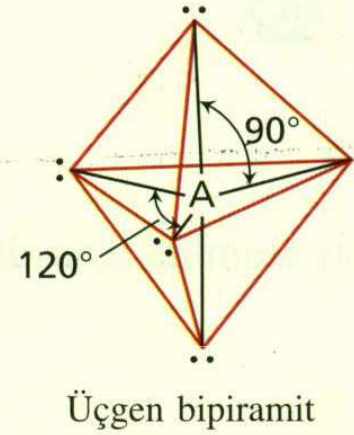
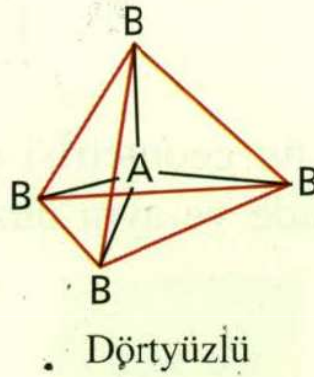
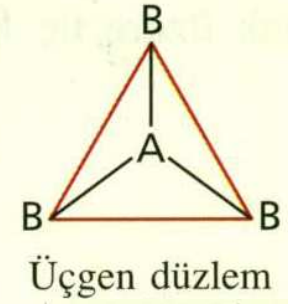
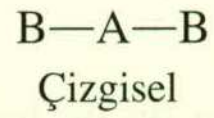
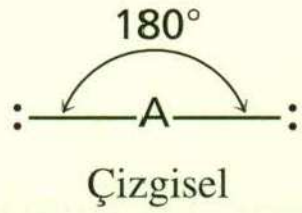
Kükürt atomu oktete uyan birçok bileşik de oluşturur. Örneğin kükürt diklorürde, S sekiz elektronla çevrilmiştir.

Bazen üçüncü periyot ve sonrasındaki elementlerin atomlarını merkez atomu olarak içeren bileşiklerin Lewis yapılarını çizerken; tüm atomların oktet kuralını sağladığını, ancak hala yerleştirilecek değerlik elektronları olduğunu görürüz. Bu gibi durumlarda, fazla elektronlar merkez atomu üzerine ortaklanmamış elektron çiftleri olarak yerleştirilmelidir.

VSEPR Kuramı

VSEPR, değerlik kabuğu elektron çiftleri itmesi kelimelerinin İngilizce karşılıklarının baş harflerinden türetilmiştir (***Valence Shell Electron Pair Repulsion***). 1940 yılında, sadece tekli bağ içeren AB_n genel formülündeki bileşiklerin geometrisinin bağ elektronlarının birbirini en az itecek şekilde oluştuğu belirlenmiştir. Buna göre merkez atomunun çevresinde iki tane tek bağ olduğunda molekül ***doğrusal***, üç bağda ***düzlem üçgen***, dört bağda ***düzgün dörtyüzlü***, beş bağda ***üçgen çiftpiramit***, altı bağda ***düzgün sekizyüzlü***, yedi bağda ***beşgen çiftpiramit*** olmalıdır. Bu geometrilere ideal geometriler denir. Merkez atomunun çevresinde ortaklanmamış elektron çiftlerinin bulunması halinde ideal geometriden sapmalar olur.

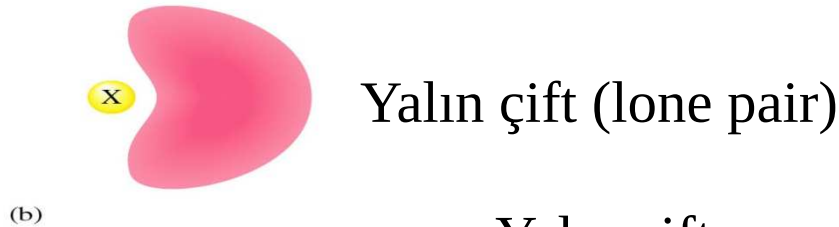
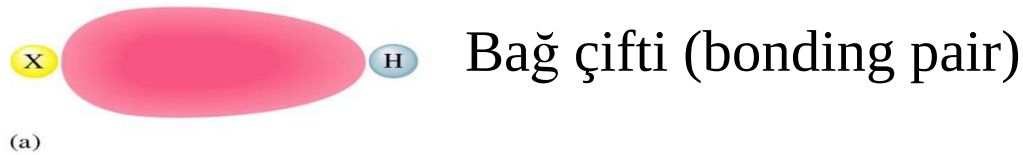
İdeal geometriden sapmaları inceleyen bilim adamları tarafından bazı kurallar önerilmiş ve bu kurallar geliştirilerek bugün VSEPR kuramı olarak bilinen aşağıdaki kurallar benimsenmiştir.

1- Molekülün şekli moleküldeki atomların bağl konumları ile verilir. Ancak molekülün şeklinin belirlenmesinde merkez atomu çevresindeki değerlik elektron çiftleri arasındaki itme dikkate alınır. Merkez atomu çevresinde ortaklanmamış (**OEÇ**) veya bağ yapan (**BEÇ**) tüm elektron çiftleri arasında en az itmenin olduğu en kararlı şekli alır.

2- Elektron çiftleri arasındaki itme kuvveti **OEÇ-OEÇ > OEÇ-BEÇ > BEÇ-BEÇ** sırasında azalır.

3- Ayrıca çift bağlar arasındaki itme tekli bağlar arasındakinden daha kuvvetlidir. Benzer şekilde üçlü bağlar arasındaki itme ikili bağlar arasındakinden daha kuvvetlidir.

4- Bir molekül veya iyonda bağ yapan elektron çiftleri arasındaki itme kuvveti merkez ve uç atomların ortak bağ elektronlarını çekmesindeki farka da bağlıdır. Uç atomlar bağ elektronlarını ne kadar kuvvetli çekerse, merkez atom çevresinde bulunan bağ elektron çiftleri arasındaki itme de o kadar azdır.

Yalın çift uzayda daha fazla yer kaplar.

VSEPR modelinin kullanımı iki genel kurala dayanır;

1- Sadece elektron çifti itmeleri göz önüne alındığında, ikili ve üçlü bağlar tek bağmış gibi düşünülebilir. Fakat iki atom arasındaki ikili yada üçlü bağ olduğunda elektron yoğunluğunun daha çok yer işgal ettiğini bilmeliyiz.

2- Eğer bir molekülün iki yada daha çok rezonans yapısı varsa VSEPR modelini bunlardan herhangi birine uygulayabiliriz.

Molekül modelleri, merkez atomlarının ortaklanmamış elektron çiftleri taşıyıp taşımadığına göre ikiye ayrılır.

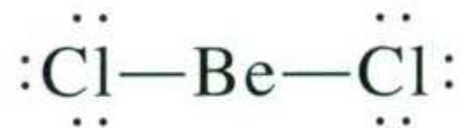
Ortaklanmamış Elektron Çiftleri Bulunmayan Merkez Atomlu Moleküller

Merkez atomu A olan, A ve B gibi sadece iki elementten oluşan molekülleri göz önüne alırsak, bu moleküller AB_x genel formülüyle gösterilebilir. Burada x: 1,2,3,... gibi tam sayılardır. Eğer x:1 ise iki atomlu AB molekülü oluşur ve çizgisel bir geometridir.

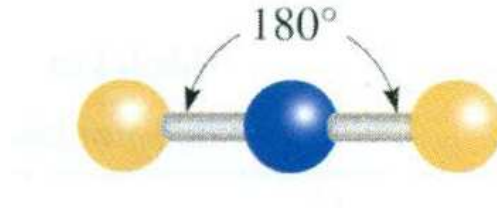
Karşılıklı itmenin bir sonucu olarak, elektron çiftleri, birbirinden olabildiğince uzak durur. Merkez atomunda ortaklanmamış elektron çifti olmayan moleküller, beş bağlayıcı çift düzeninden birine sahip olabilirler.

AB₂: Berilyum Klorür (BeCl₂)

Gaz fazında berilyum klorürün Lewis yapısı şöyledir:

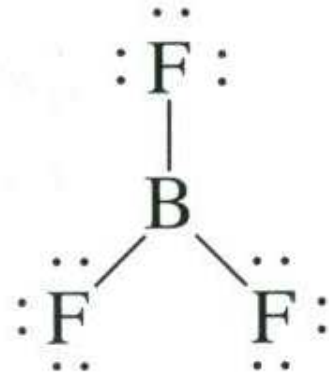

Bağlayıcı elektron çiftleri birbirini ittiğinden bu çiftler olabildiğince birbirinden uzak olmalıdır. Bu yüzden, ClBeCl açısı **180°** dir ve molekül **çizgisel**dir.

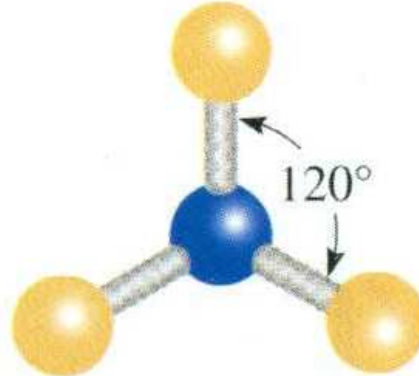
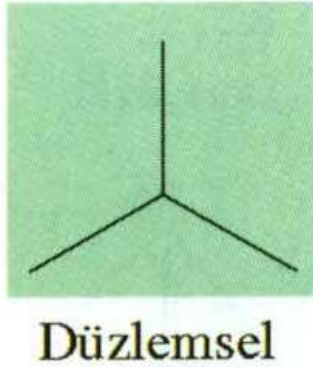

AB_3 : Bor Triflorür (BF_3)

Bor triflorür üç kovalent bağ yada üç bağlayıcı çift içerir. BF_3 ün geometrisi **üçgen düzlemdir**. Üç tane uç atom bir eşkenar üçgenin köşelerinde ve aynı düzlemedir.

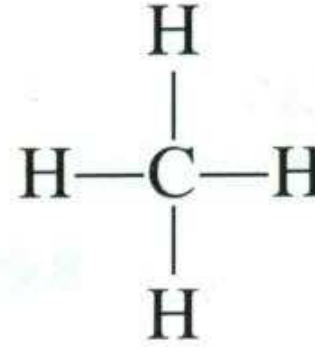
Bu yüzden, FBF açılarının üçüde **120°** dir ve **dört atomda aynı düzlemdedir.**

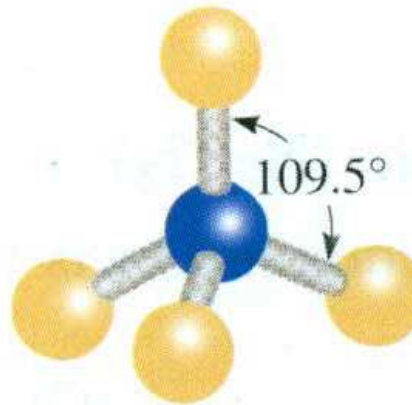
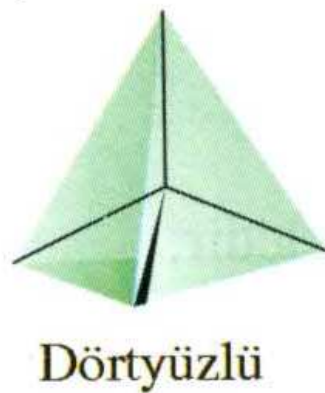

AB₄: Metan (CH₄)

Metanın lewis yapısı yandaki gibidir.

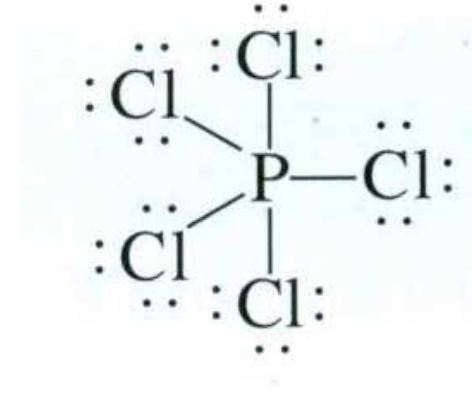

Dört elektron çifti nedeniyle, CH₄'ün geometrisi **dörtüzlüdür**. Dörtüzlü bir molekülde, merkez atom dörtüzlünün merkezinde, diğer dört atom ise köşelerinde yer alır. Bağ açılarının hepsi **109.5°** dir.

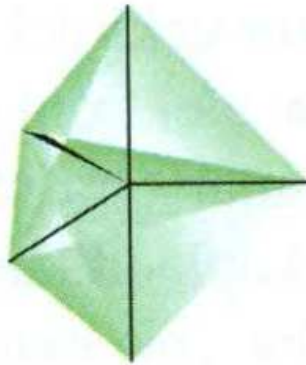

AB₅: Fosfor Pentaklorür (PCl₅)

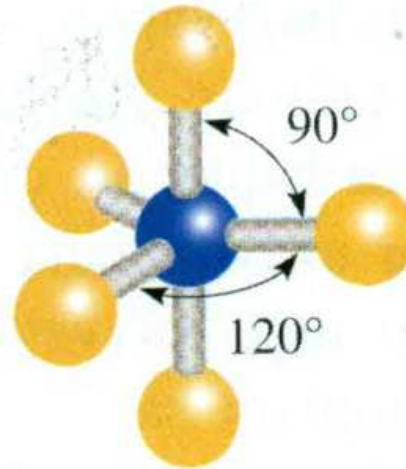
Fosfor penta klorürün lewis yapısı şöyledir;

Beş bağlayıcı çiftin itme kuvvetlerini en aza indirmenin tek yolu PCl bağlarının bir **üçgen bipiramit** şeklinde düzenlenmesidir.

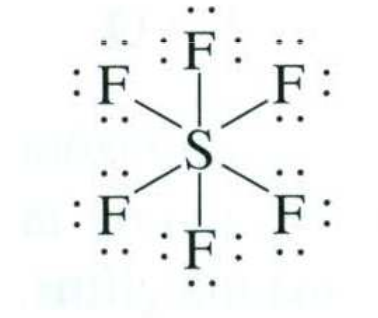
Üçgen
bipiramit

Merkez atom ortak üçgenin merkezinde, çevreleyen atomlar ise üçgen bipramitin beş köşesinde yer alır. Üçgen düzleminin üzerinde ve altındaki atomlar aksiyel konumları, üçgen düzlemde yer alanlar ise ekvatoryal konumları işgal ederler. Ekvatoryal konumlar arasındaki her açı **120°** dir. Bir aksiyal ile bir ekvatoryal bağ arasındaki açı **90°**, iki aksiyal bağ arasındaki ise **180°** dir.

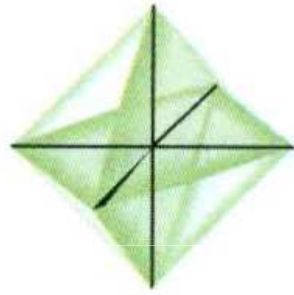
AB₆: Kükürt hegzaflorür (SF₆)

Kükürt hegzaflorürün yapısı şöyledir;

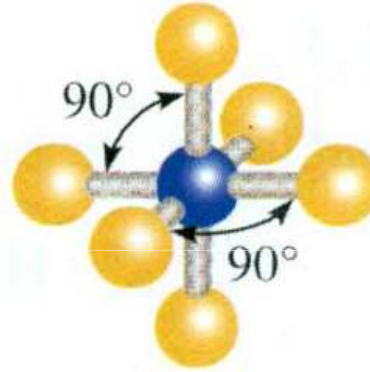

Yapıdaki SF bağlayıcı çiftin en kararlı konumlanması **sekizyüzlü** şeklindedir. Merkez atom ortak karenin merkezinde, köşelerde ise uç atomlar yer alır. Merkez atomla birbirine tamamen zıt uçta dik olan atom çiftleri arasındaki açı hariç, diğer tüm açılar **90°** dir.

Birbirine zıt dik uçlar arasındaki açı ise **180°** dir. Bir sekizyüzlü molekülde altı bağda eşdeğer olduğu için bu molekülde aksiyel ve ekvatoryal terimleri kullanılmaz.

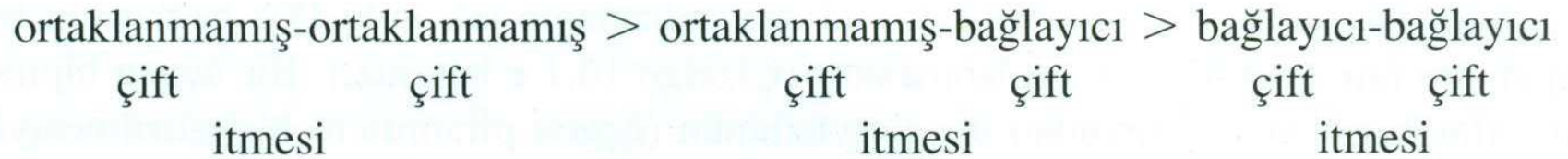

Sekizyüzlü

Merkez Atomunda Bir yada Daha Çok Ortaklanmamış Elektron Çifti Olan Moleküller

Merkez atomunda hem ortaklanmamış, hem de bağlayıcı çiftleri olan bir molekülün geometrisinin belirlenmesi çok daha karmaşıktır. Böyle moleküllerde, bağlayıcı çiftler, ortaklanmamış çiftler ve bağlayıcı ile ortaklanmamış çiftler arasında olmak üzere üç itme kuvveti vardır.

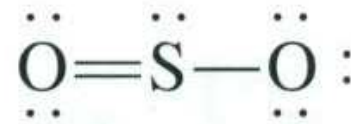

Bir bağda elektronlar, bağ yapmış iki atomun çekirdeğince uygulanan çekme kuvvetleriyle bir arada tutulurlar. Bu bağ yapan elektronlar uzayda ortaklanmamış elektronlardan daha az yer kaplarlar, çünkü atomlar tarafından çekilirler.

Moleküldeki ortaklanmamış elektronlar uzayda daha çok yer kapladıklarından komşu ortaklanmamış ve bağlayıcı çiftlerin itme kuvvetine daha çok maruz kalırlar. Bağlayıcı ve ortaklanmamış çiftlerin toplam sayısını belirtmek için ortaklanmamış çiftleri olan moleküller AB_xE_y şeklinde gösterilir. Burada A merkez atomu, B uç atomu, E ise A üzerindeki bir ortaklanmamış çifti gösterir.

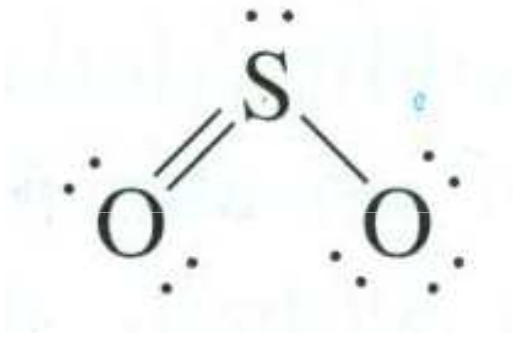
AB_2E : Kükürt Dioksit (SO_2)

Kükürt dioksitin Lewis yapısı şöyledir.

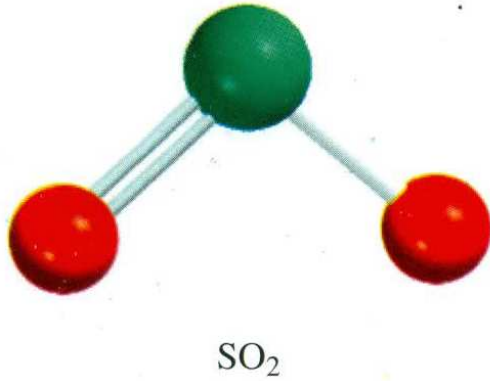

VSEPR modeline göre çift bağlar tek bağmış gibi göz önüne alındığından, SO_2 molekülü merkez S atomu üzerinde üç elektron çifti içeren bir molekül olarak düşünülebilir. Bunlardan ikisi bağlayıcı, bir tanesi de ortaklanmamış çifttir.

Üç elektron çifti için toplam düzenlemenin üçgen düzlem olduğu görülmüştür. Ancak elektron çiftlerinden biri ortaklanmamış olduğu için SO₂ molekülü kırık çizgi şeklindedir.

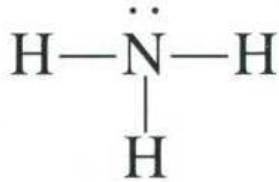

Ortaklanmamış çift ile bağlayıcı çift itmesi, bağlayıcı çiftler arasındaki itmeden daha fazla olduğu için, iki kükürt oksijen bağı ortaklanmamış çift tarafından azda olsa itilir ve OSO bağ açısı **120° den daha küçük** olur.

AB₃E: Amonyak (NH₃)

Amonyak molekülü, üç bağlayıcı ve bir ortaklanmamış çift içerir.

NH₃ de elektron çiftlerinden biri ortaklanmamış çift olduğundan, NH₃ geometrisi üçgen pramittir. Ortaklanmamış çiftler, bağlayıcı çiftleri daha kuvvetle ittiklerinden üç NH bağlayıcı çiftleri itilerek birbirine yaklaşır.

Bu yüzden amonyaktaki HNH açısı, ideal dörtyüzlü açı **109.5° den daha küçüktür.**

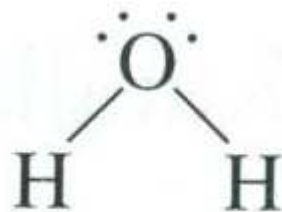

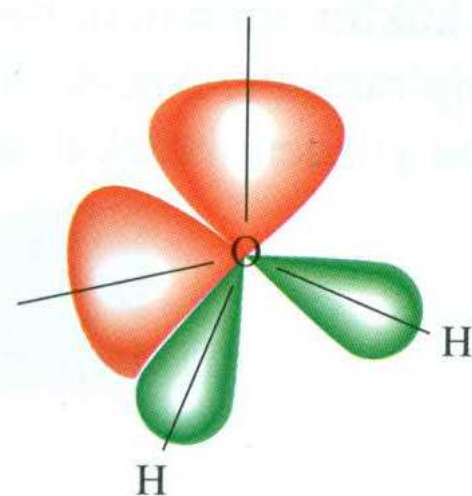
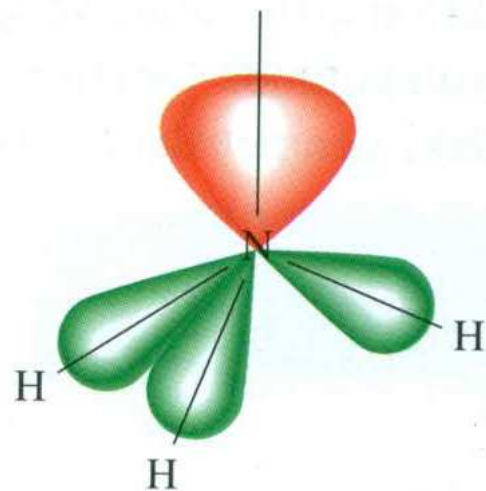
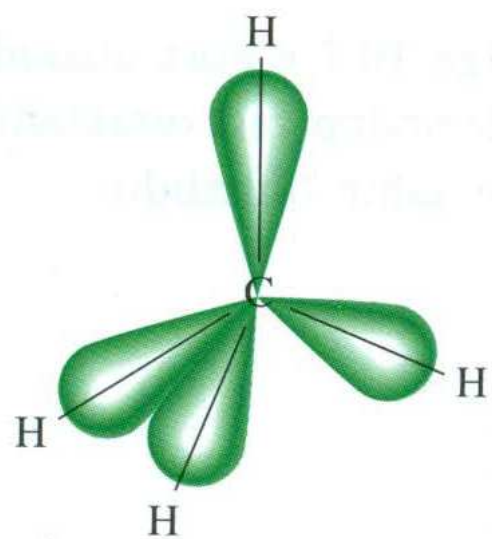
AB₂E₂: Su(H₂O)

Su molekülü iki bağlayıcı ve iki ortaklanmamış elektron çifti içerir.

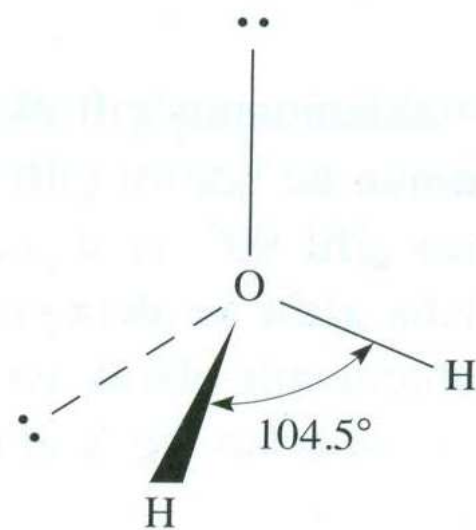
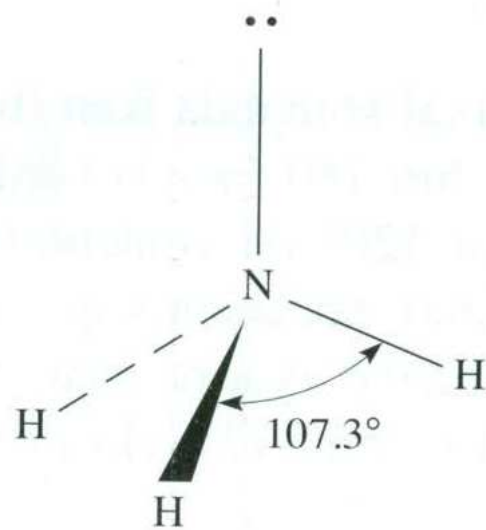
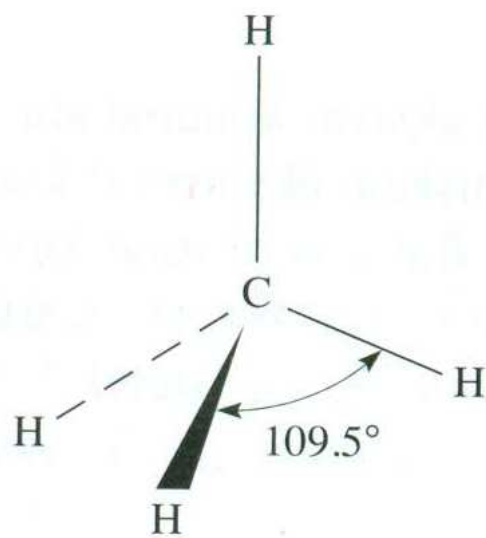

Suda dört elektron çiftinin toplam düzenlenişi amonyakta olduğu gibi dörtyüzlüdür. Ancak, amonyaktan farklı olarak suyun oksijen atomu üzerinde iki tane ortaklanmamış çift vardır. Bu ortaklanmamış çiftler itme kuvvetleri çok olduğu için birbirinden olabildiğince uzak durma eğilimindedirler. Sonuç olarak, iki OH bağlayıcı çifti birbirine doğru itilir ve dörtyüzlü açıdan sapma NH₃ dekinden daha büyüktür. HOH açısı **104.5°** dir.

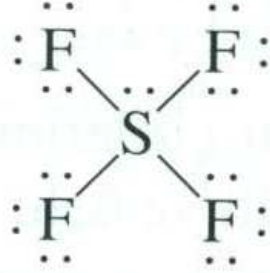
(a)

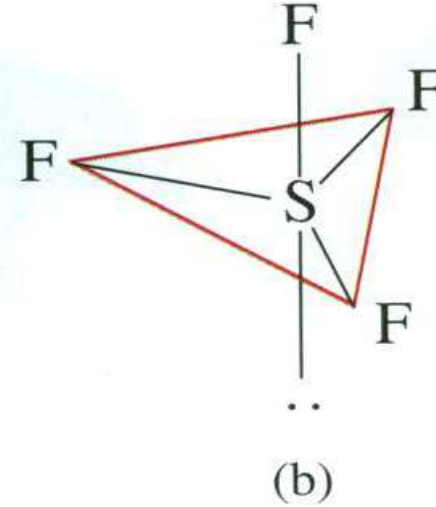
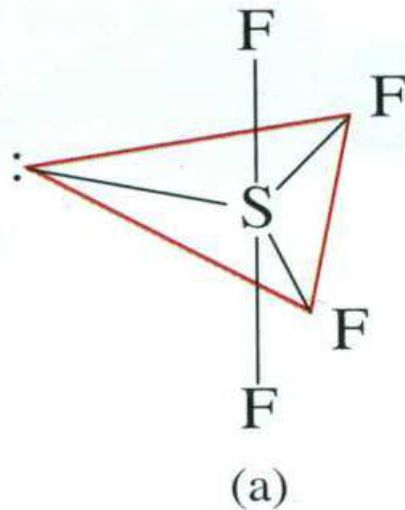
(b)

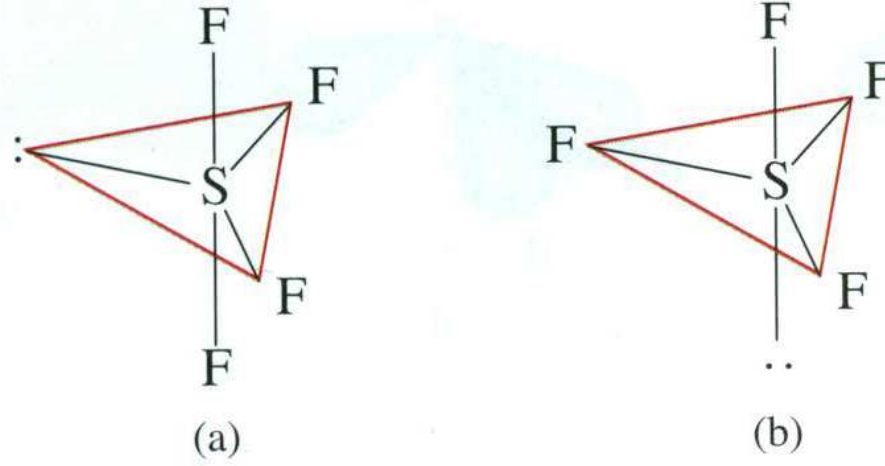
AB₄E: Kükürt Tetraflorür (SF₄)

SF₄ ün Lewis yapısı şöyledir.

Merkez kükürt atomunun beş elektron çifti vardır. Düzenlenişi üçgen piramittir. Ancak, SF₄ molekülünde elektron çiftlerinden biri ortaklanmamış çifttir, bu yüzden molekül şu geometrilerden birine sahip olmalıdır.

(a) da ortaklanmamış çift ekvatoryal konumda iken (b) de aksiyal konumdadır. Aksiyal konumun üç komşu çifti 90° ve diğer ikisi 120° ile yönlenmiştir. Buna göre itme kuvvetleri (a) da daha azdır ve deneysel olarak gözlenen yapıda budur. Aksiyal F atomları ile S arasındaki açı 173° , ekvatoryal F atomları ile S arasındaki açı ise 102° dir.

MOLEKÜLER SİMETRİ

Kimyada simetri uygulamaları çoğunlukla moleküler simetri ile ilişkilidir. Moleküler simetri molekül geometrisine bağlıdır. Moleküler simetrinin kimyadaki uygulama alanları kısaca;

- 1- Kirallik ve optikçe aktifliğin belirlenmesi
- 2- Eşdeğer atomların belirlenmesi ve NMR spektrumlarının analizi
- 3- Infrared ve Raman spektrumların analizi
- 4- Moleküler orbitaller ve enerji diyagramlarının oluşturulması
- 5- Seçim kuralları ve elektronik absorpsiyon spektrumlarının analizi
- 6- Komplekslerde terim düzey diyagramlarının oluşturulması ve ligand alan geçişlerinin belirlenmesi

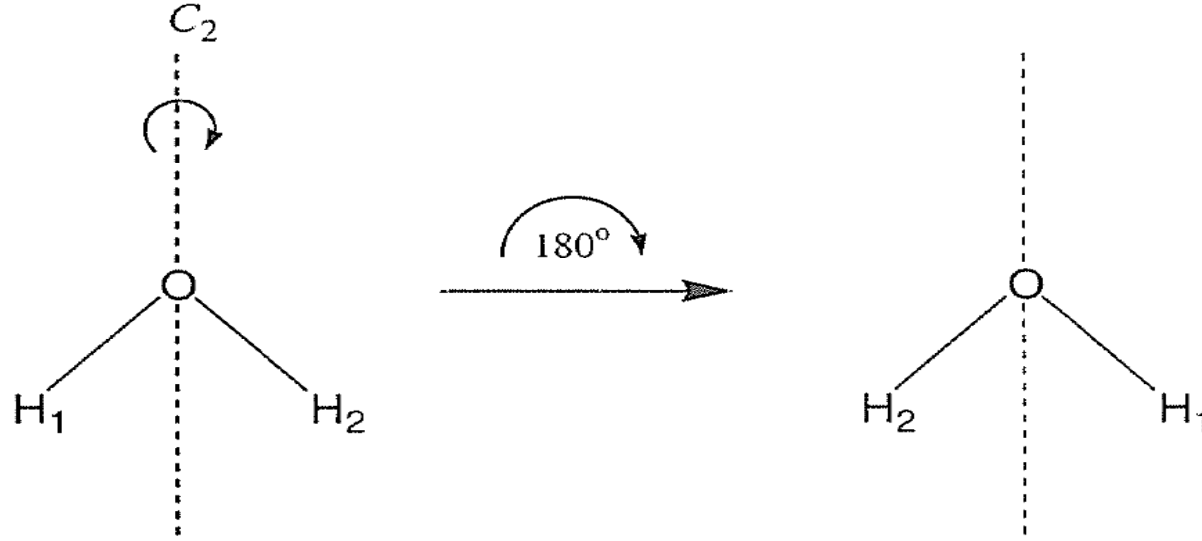
Simetri Kavramı:

Doğanın temel olayları ve yasaları simetri ile ilişkilidir. Bu nedenle simetri bilimin temel kavramlarından biridir.

Simetri düzlemi yada ayna düzlemi ile tanımlanan iki taraflı simetri günlük yaşantımızda en sık karşılaştığımız simetri türüdür.

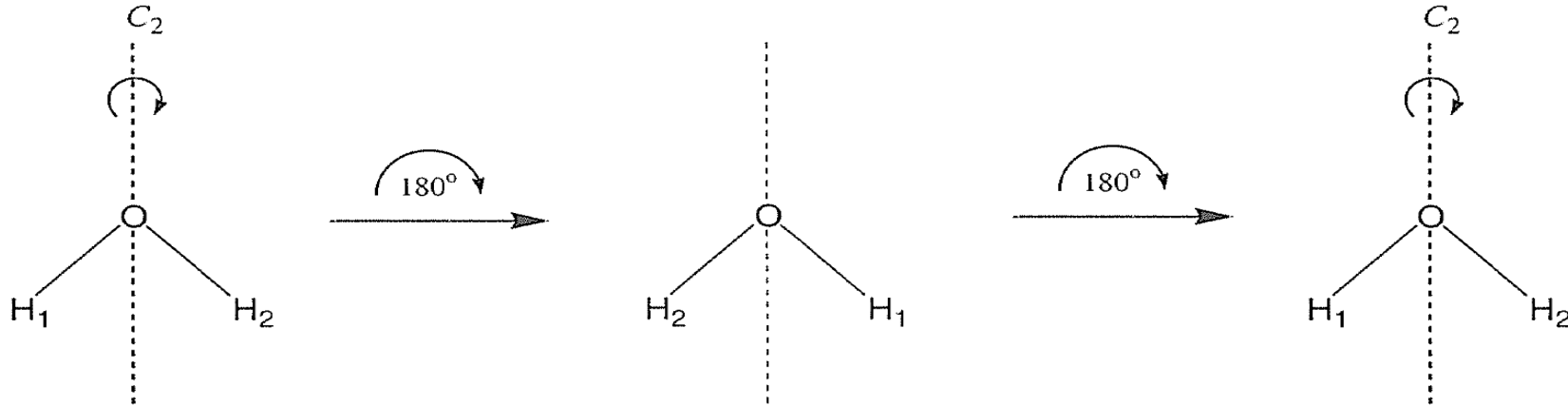

Simetri işlemi, moleküle uygulandığında moleküle eşdeğer bir yönelme ya da başlangıçtaki görünümü ile ayırt edilemeyen bir görünüm sağlayan işlemdir.

H_2O molekülü z- eksenini etrafında 180° döndürüldüğünde hidrojenler birbirini yerine geçmektedir. Hidrojenler için kullanılan 1 ve 2 indisleri göz ardı edildiğinde, molekülün simetri işlemi uygulanmadan önceki görünümü ile işlemden sonraki görünümünün aynı olduğu görülür. O halde, uygulanan 180° 'lik dönme işlemi H_2O için bir **simetri işlemidir**. (II) yönelmesine **eşdeğer yönelme** denir.

Bu yönelme aynı eksen etrafında 180° döndürülürse, elde edilen (III) yönelmesi (I) ile tamamen aynı olur. Bu, molekülün orijinal konumunu koruduğunu gösterir. Bu nedenle (III) yönelmesi **özdeş yönelme** olarak adlandırılır. Bir molekülün orijinal konumunu koruması, simetride özdeşlik işlemi ile tanımlanır. **Özdeşlik işlemi**, her molekülün sahip olduğu bir simetri işlemidir.

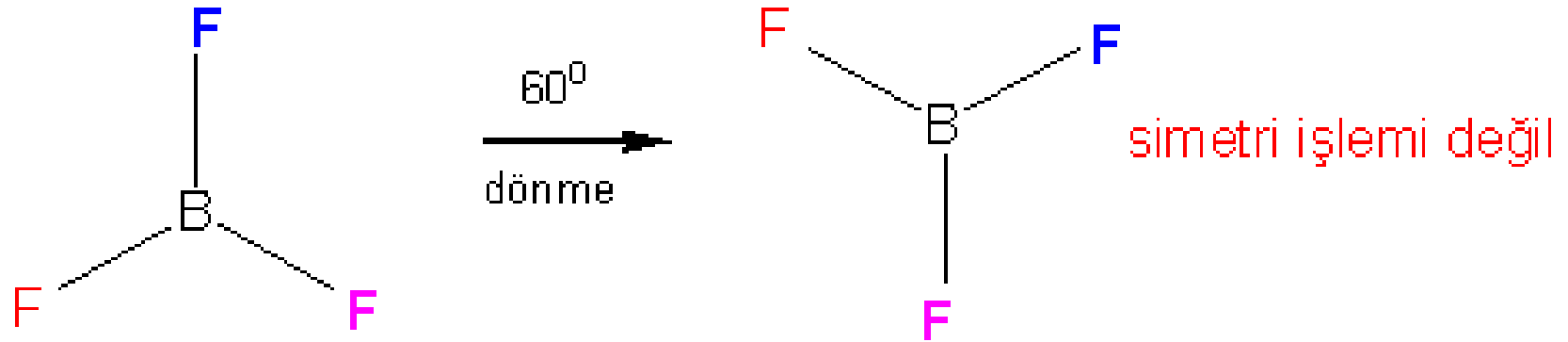

Simetri işleminin uygulandığı geometrik niceliğe ***simetri elemanı*** denir. H₂O molekülü için z eksenine bir simetri elemanıdır. Moleküler simetride eksenin yanı sıra, nokta ve düzlem birer simetri elemanıdır. Bir simetri elemanına ardışık simetri işlemleri uygulanabilir.

simetri elemanları	simge	simetri işlemleri
Özdeşlik	E veya I	değişim oluşturmaz
Simetri Eksenine	C	eksen etrafında <i>dönme</i>
Simetri Düzlemi	σ	düzlemden <i>yansıma</i>
Simetri Merkezi veya Nokta	<i>i</i>	<i>evirme</i> (inversiyon), terslenme ; (x, y, z) → (-x, -y, -z)
Yansımalı dönme eksenine	S	<i>dönme</i> + <i>yansıma</i> (yansıma düzlemi, dönme eksenine dik olmalıdır)

Eşdeğer Olmayan Konum

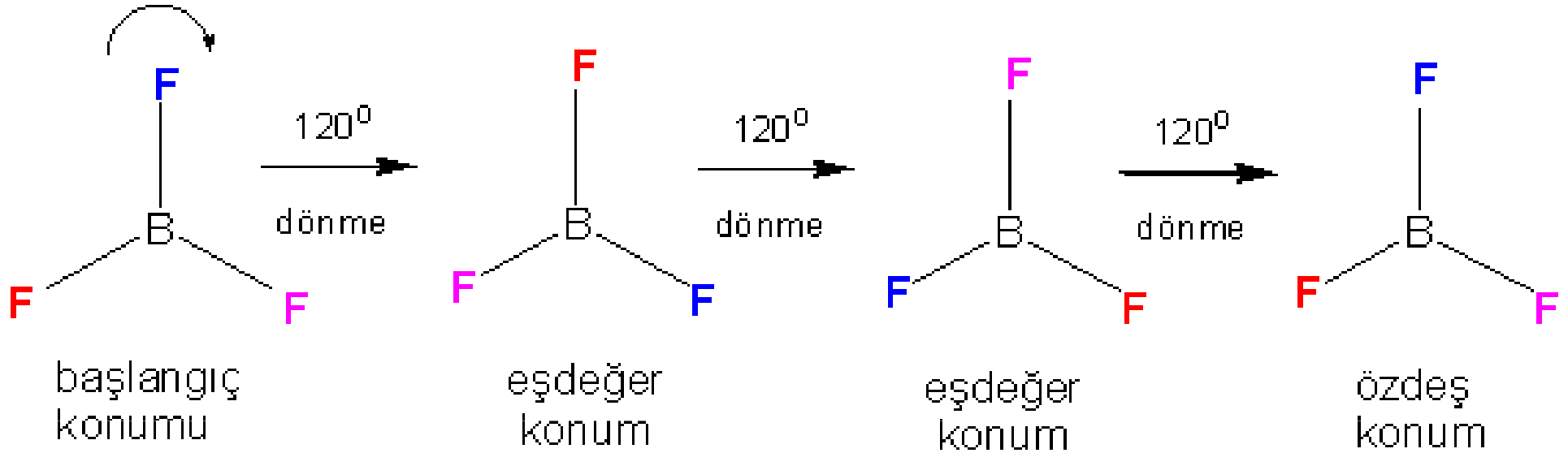

eşdeğer konum değil

BF_3 molekülünde 60° dönme eksenini yoktur.

İşlem sonucunda molekülün görüntüsü değişmiştir.

Eşdeğer ve Özdeş Konumlar

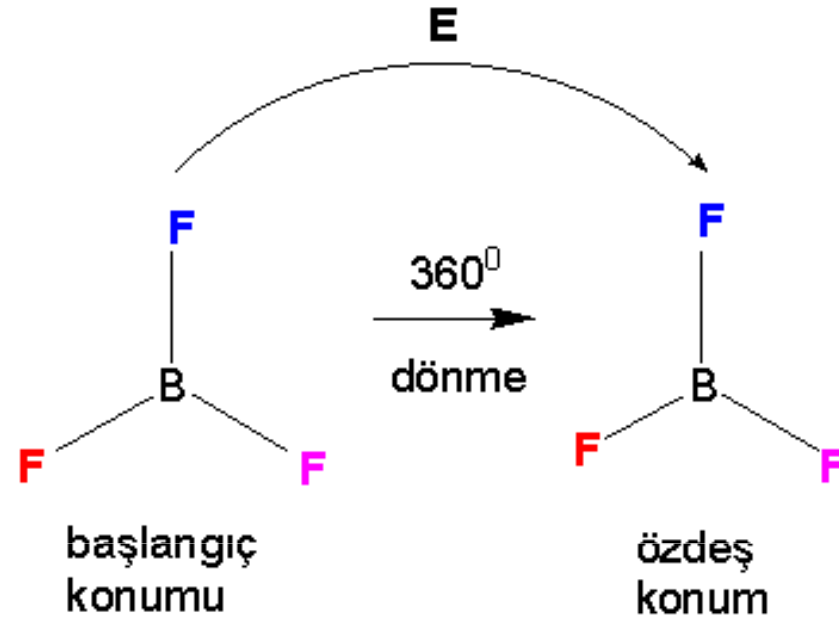

BF_3 molekülünde 120° dönme eksenini vardır.

eşdeğer konum = başlangıç ile ayırt edilemeyen konum

özdeş konum = başlangıç ile aynı konum

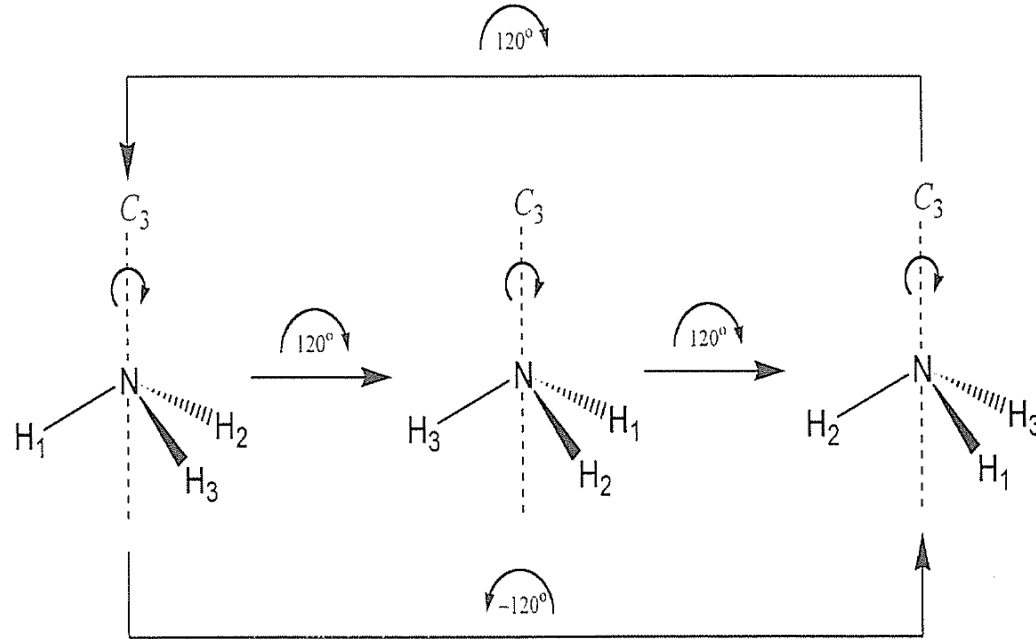
Özdeşlik İşlemi:

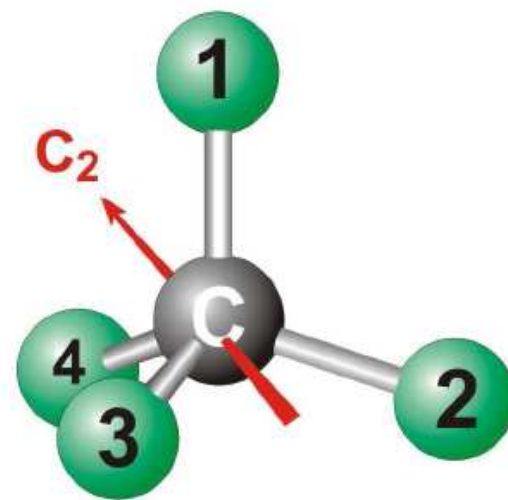
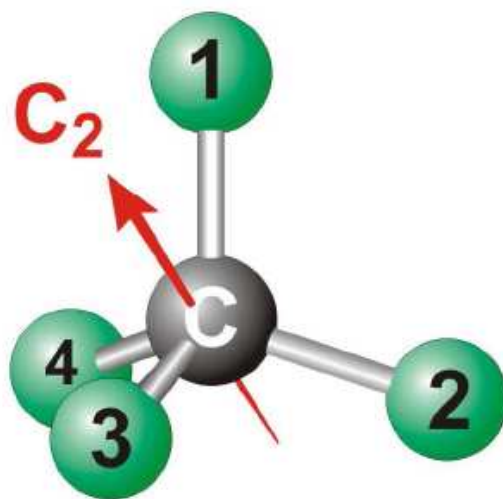
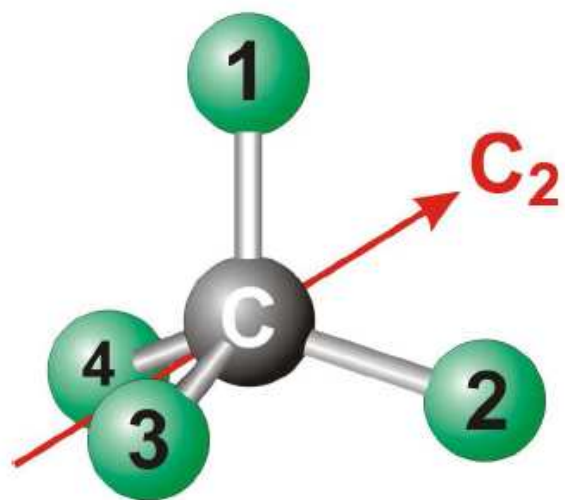
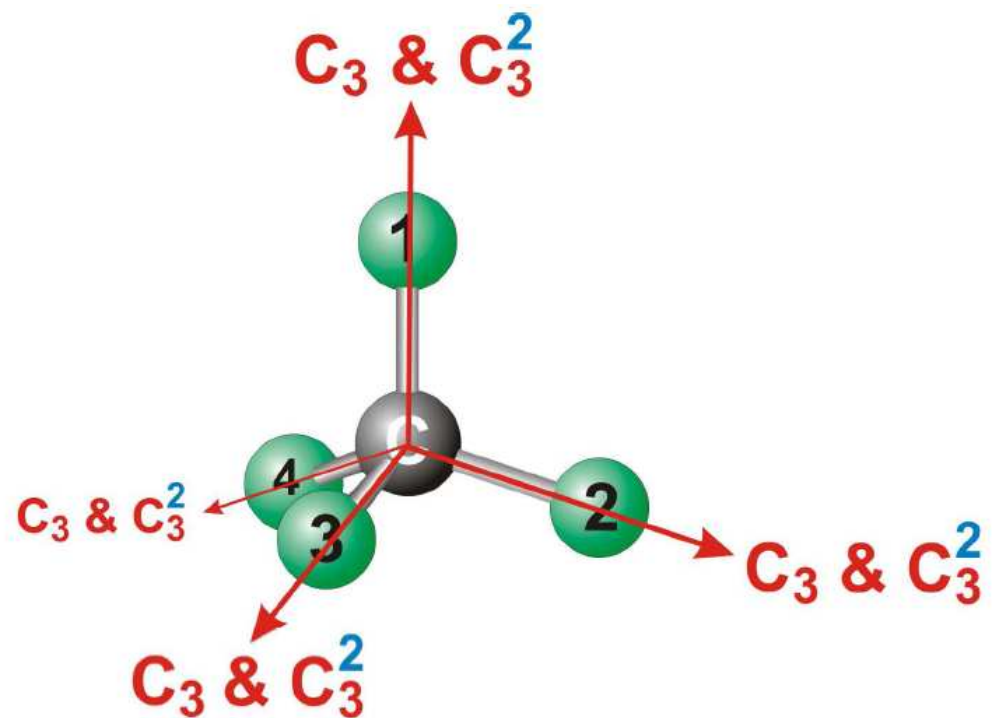
- *Simgesi E veya I dir.*
- *Molekülde hiç bir değişim yaratmaz, ya da 360° dönme hareketine karşılık gelir.*
- *Her molekülün özdeşlik işlemi vardır.*
- *Hiçbir simetri elemanı bulunmayan molekülün en azından bir özdeşlik işlemi vardır*

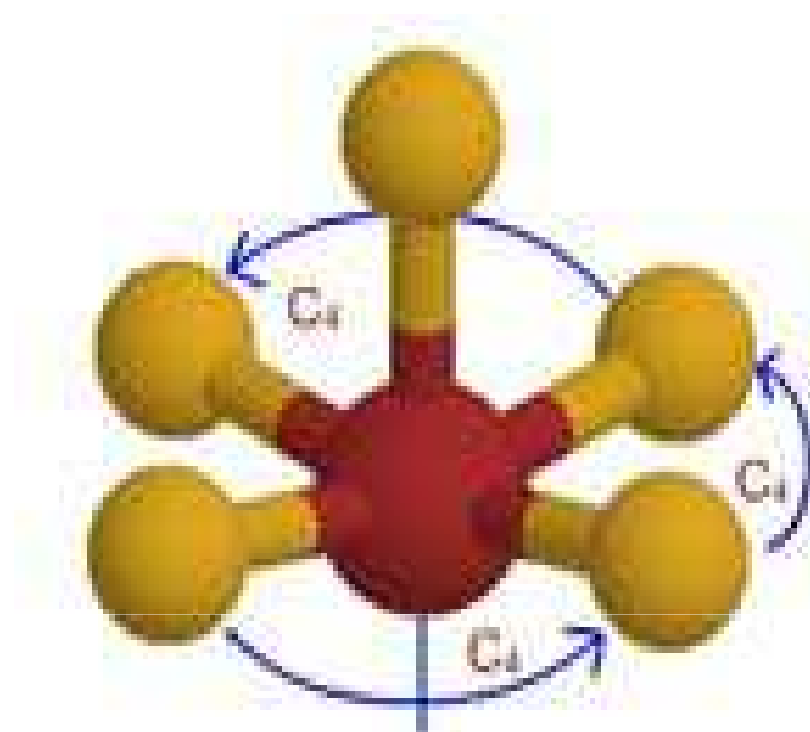
Dönme işlemi (C_n):

Molekül içinden geçen bir eksen etrafında, molekülün $(360/n)^\circ$ lik açı ile döndürülmesi işlemidir. İşlemin uygulandığı eksen simetri eksenidir ve C_n ile gösterilir. $n = 360/\theta$ dır ve n eksenin derecesidir. θ döndürülme açısıdır. Örneğin, bir molekül, bir eksen etrafında 120° döndürülerek bir eşdeğer yönelme elde edilmiş ise, molekül C_3 simetri eksenine sahiptir ve simetri işlemi bir C_3 işlemidir.

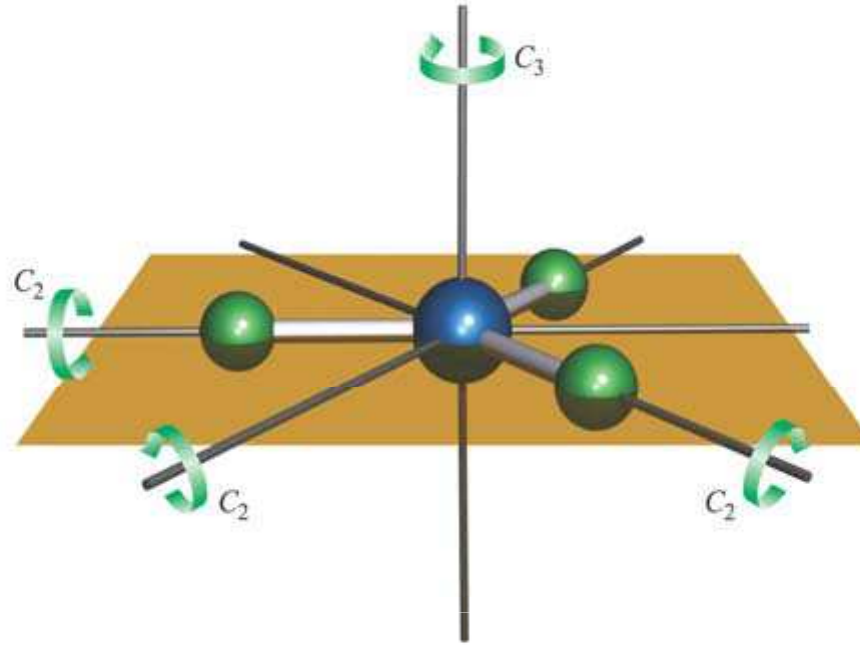

C_2	C_3	C_4
$C_2^1 = 180^\circ$	$C_3^1 = 120^\circ$	$C_4^1 = 90^\circ$
$C_2^2 = 360^\circ = E$	$C_3^2 = 240^\circ$	$C_4^2 = 180^\circ = C_2^1$
	$C_3^3 = 360^\circ = E$	$C_4^3 = 270^\circ$
		$C_4^4 = 360^\circ = E$
C_5	C_6	C_8
$C_5^1 = 72^\circ$	$C_6^1 = 60^\circ$	$C_8^1 = 45^\circ$
$C_5^2 = 144^\circ$	$C_6^2 = 120^\circ = C_3^1$	$C_8^2 = 90^\circ = C_4^1$
$C_5^3 = 216^\circ$	$C_6^3 = 180^\circ = C_2^1$	$C_8^3 = 135^\circ$
$C_5^4 = 288^\circ$	$C_6^4 = 240^\circ = C_3^2$	$C_8^4 = 180^\circ = C_2^1$
$C_5^5 = 360^\circ = E$	$C_6^5 = 320^\circ$	$C_8^5 = 225^\circ$
	$C_6^6 = 360^\circ = E$	$C_8^6 = 270^\circ = C_4^3$
		$C_8^7 = 315^\circ$
		$C_8^8 = 360^\circ = E$

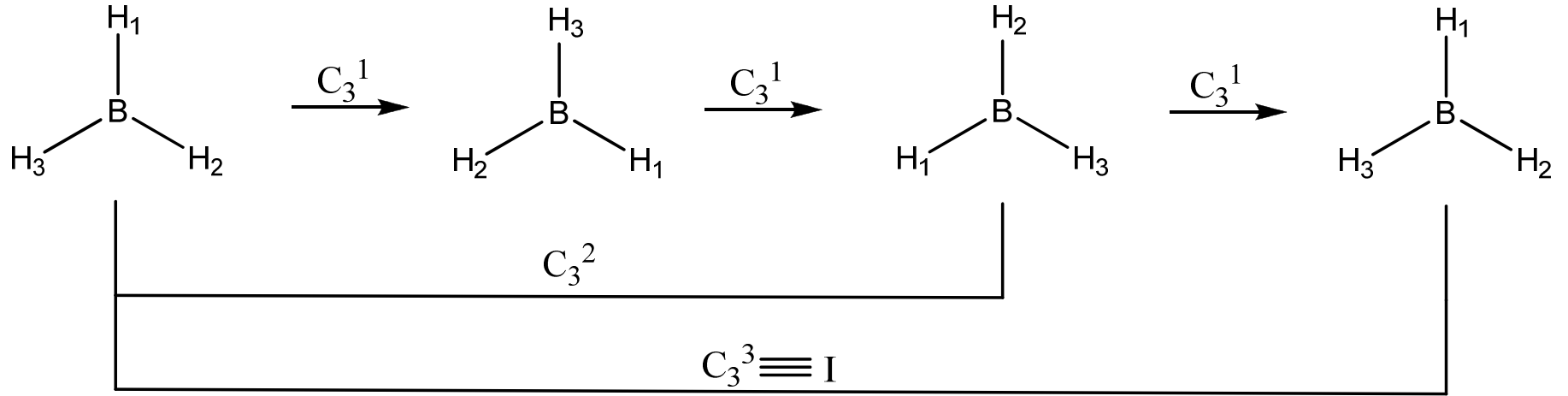

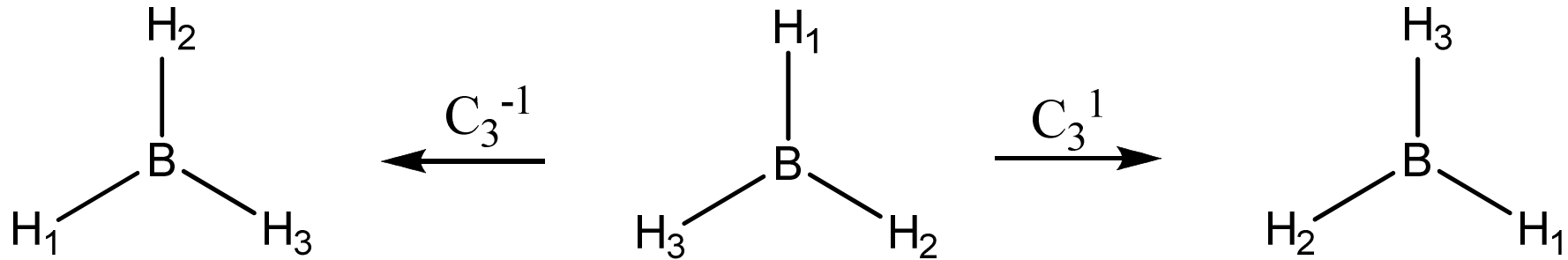

BH_3 molekülü bağ açıortaylarından geçen eksenler etrafında 180° , molekül düzlemine dik ve bor atomundan geçen eksen etrafında 120° döndürüldüğünde, eşdeğer yönelme elde edilmektedir. O halde BH_3 , üç tane C_2 ve bir tane C_3 eksenine sahiptir.

Uygulanan işlemler C_2 ve C_3 işlemleridir. Bir molekülün derecesi en yüksek olan eksenine ana simetri eksenidir. C_3 BH_3 molekülünün ana simetri eksenidir.

$n \geq 3$ olmak üzere, C_n işleminin saat yönünde ve tersi yönde uygulanması farklı yönelmelere götürür. Saatin dönme yönündeki işlem C_n , tersi yöndeki işlem ise C_n^{-1} ile gösterilir. Buna ters işlem denir. BH_3 molekülüne C_3 ve C_3^{-1} işlemlerinin uygulanmasıyla elde edilen yönelmeler şu şekildedir.

Bir moleküle C_n ve C_n^{-1} işlemlerinin ard arda uygulanması özdeş yönelmeye götürür. Bu nedenle $C_n \cdot C_n^{-1} = I$ dır. $C_n \cdot C_n^{-1}$, iki işlemin ard arda uygulandığını gösterir.

Doğrusal moleküllerde, molekül, bağlardan geçen eksen etrafında sonsuz küçüklükte açı ile döndürüldüğünde başlangıç görünümü ile ayırt edilmeyen bir görünüme sahip olur. $N = 360/\theta$ bağıntısından $\theta \rightarrow 0$ iken $\theta \rightarrow \infty$ olur. Bu nedenle doğrusal moleküllerin ana simetri eksenini C_∞ dur.

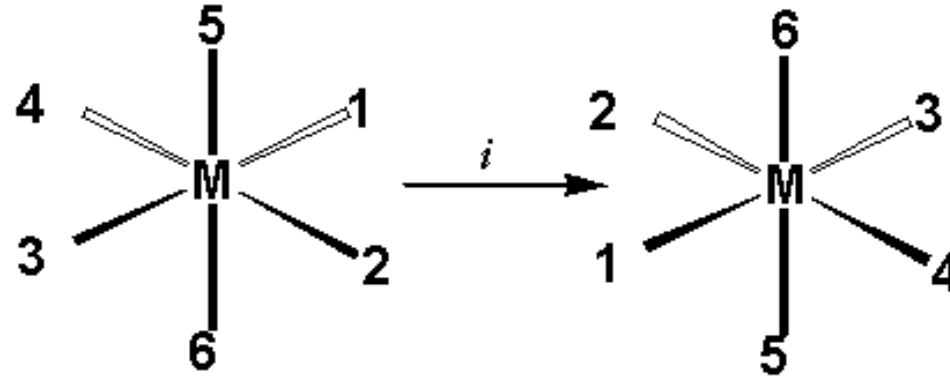
Her molekül C_1 eksenine sahiptir. Ancak $C_1=I$ olduğundan C_1 simetri eksenini olarak göz önüne alınmaz. Bir molekülde en yüksek dereceye sahip birden fazla simetri eksenini varsa, daha çok atomdan geçen eksen ana simetri eksenini olarak alınır.

Terslenme İşlemi (i):

Eğer molekülün herhangi bir noktasından başlayıp merkezden geçen bir doğru üzerinde, bu merkezi geçtikten sonra eşit uzaklıkta ilerlediğinde ilki ile ayırt edilemeyen bir noktaya geliniyorsa, molekülün bir ***terslenme merkezi*** olduğu söylenir. Uygulanan işlemede terslenme denir. Terslenme merkezi ve terslenme işlemi ***i*** sembolü ile gösterilir.

Başka bir ifadeyle ***terslenme işlemi***; moleküldeki her atomun, atom ve molekül merkezinden geçen doğru boyunca merkezin diğer tarafına ilk konumuna eşit uzaklıkta taşınması işlemidir. Bu işlem ile benzer atomlar birbiri yerine geçmektedir. Terslenme işlemi ile koordinatları x , y ve z olan bir nokta, koordinatları $-x$, $-y$ ve $-z$ olan bir konuma taşınır.

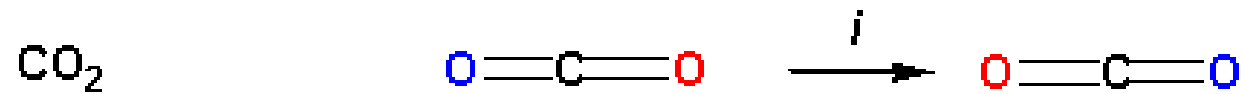
$$(x, y, z) \rightarrow (-x, -y, -z)$$

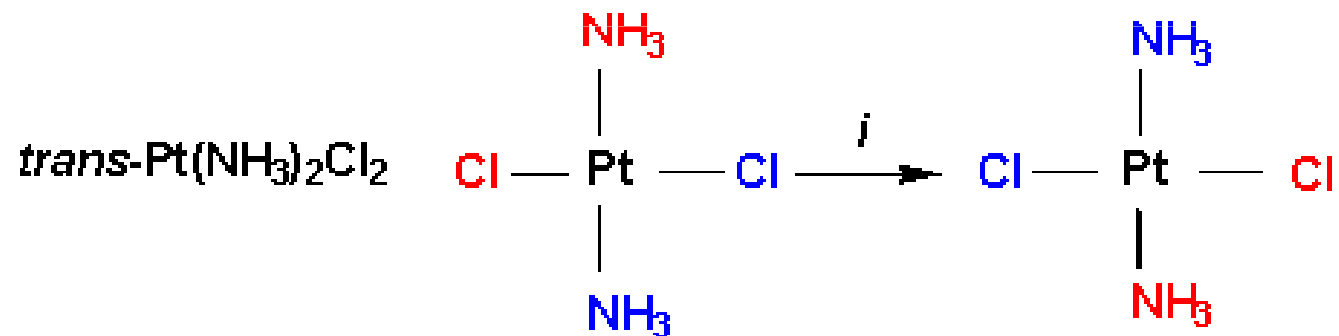
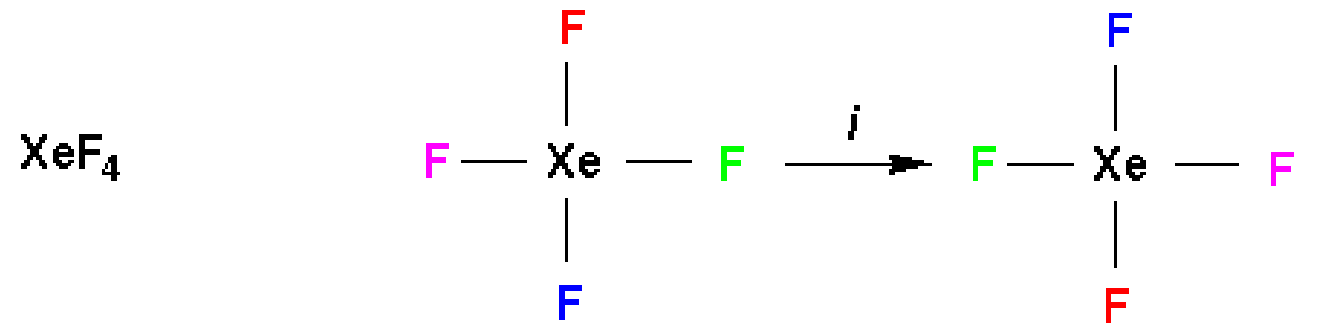
Terslenme işlemi (inversiyon) bir nokta temel alınarak yapılır.

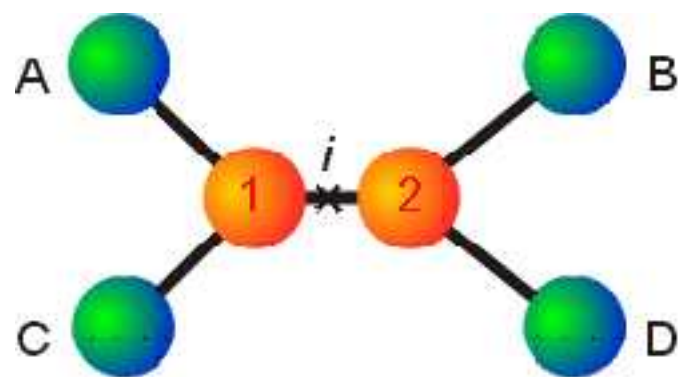
Bu noktaya simetri merkezi adı verilir.

Doğrusal moleküllerde $i : (z) \rightarrow (-z)$ dir.

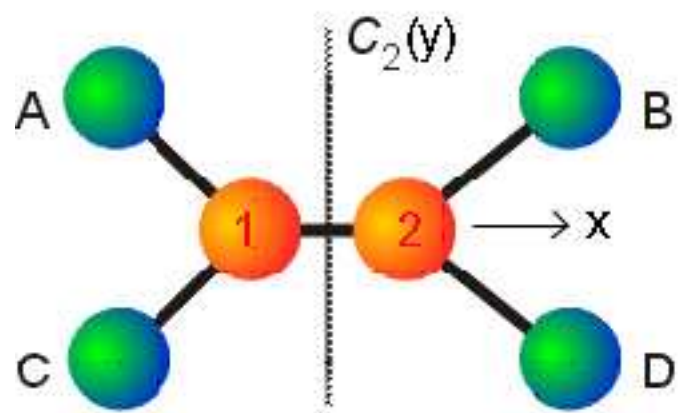
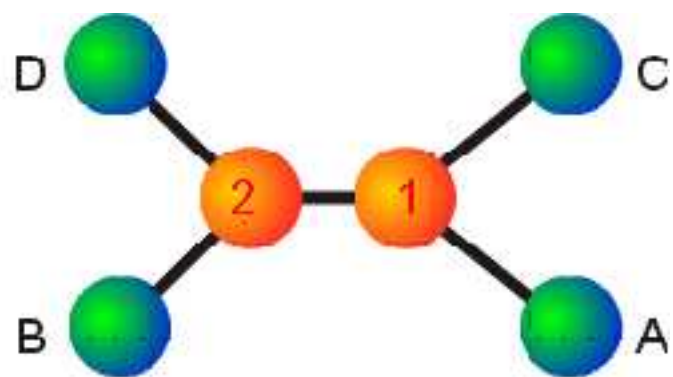

Düzlemsel moleküllerde $i : (x, y) \rightarrow (-x, -y)$ dir.

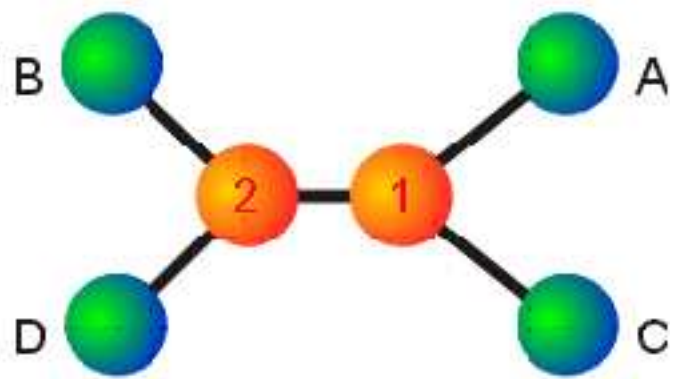

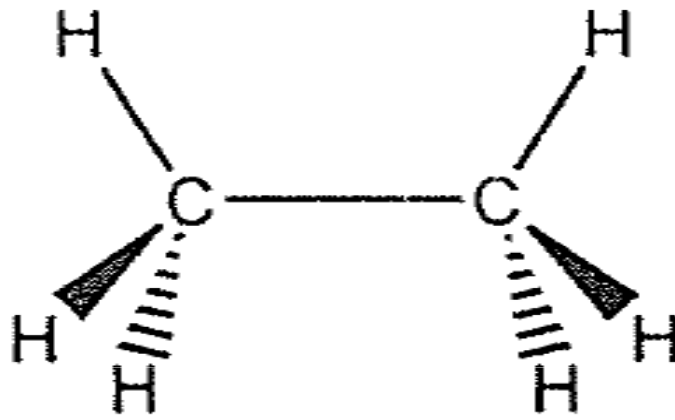
(a)

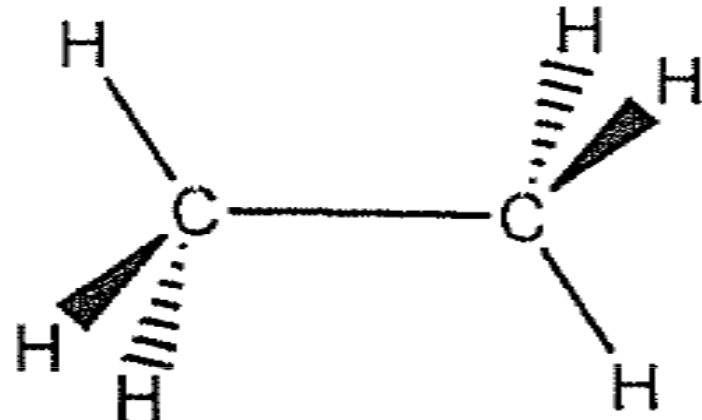
(b)

hizalı

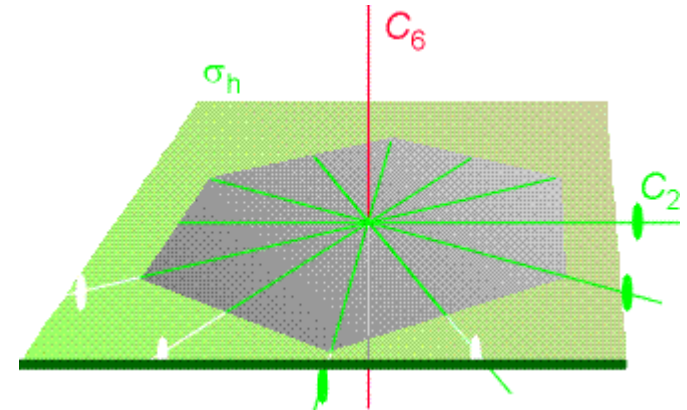
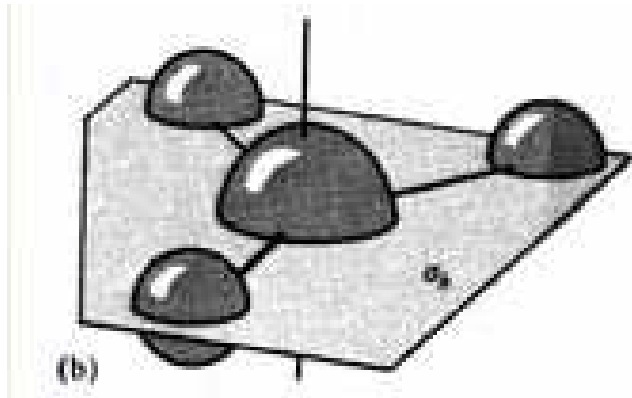

çapraz

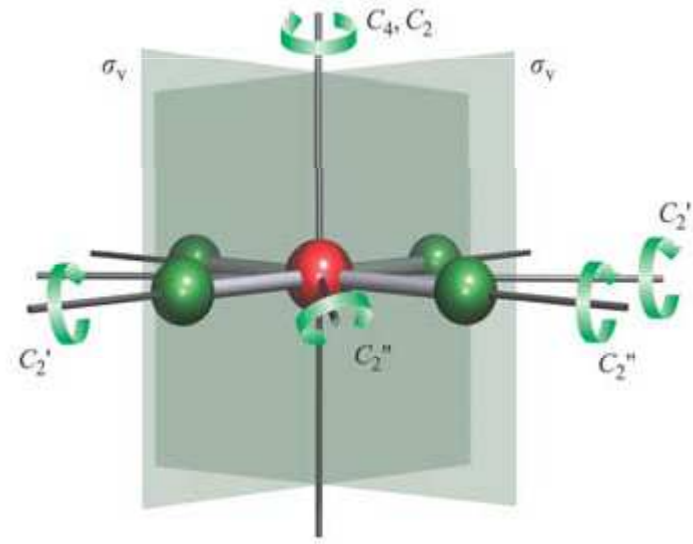
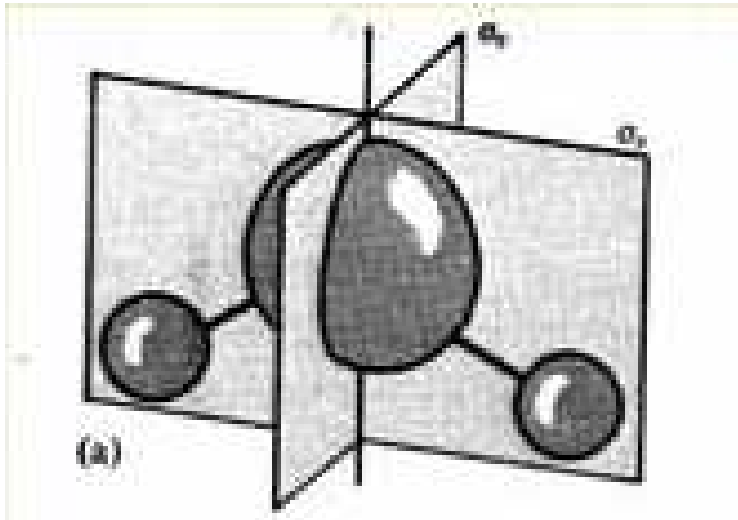
Yansıma İşlemi (σ):

Moleküldeki tüm atomların, molekül içinden geçen bir düzlem aynadan yansıtılması işlemidir. Bu işlemle, düzlemin solunda yer alan atomlar sağa, sağında yer alanlar ise sola taşınır ve benzer atomlar birbirine yerine geçer. Burada ele alınan düzlem simetri düzlemidir ve σ ile gösterilir. Simetri düzlemi, molekülü birbirinin ayna görüntüsü olan iki parçaya ayırır. Moleküllerde üç çeşit simetri düzlemi tanımlanır;

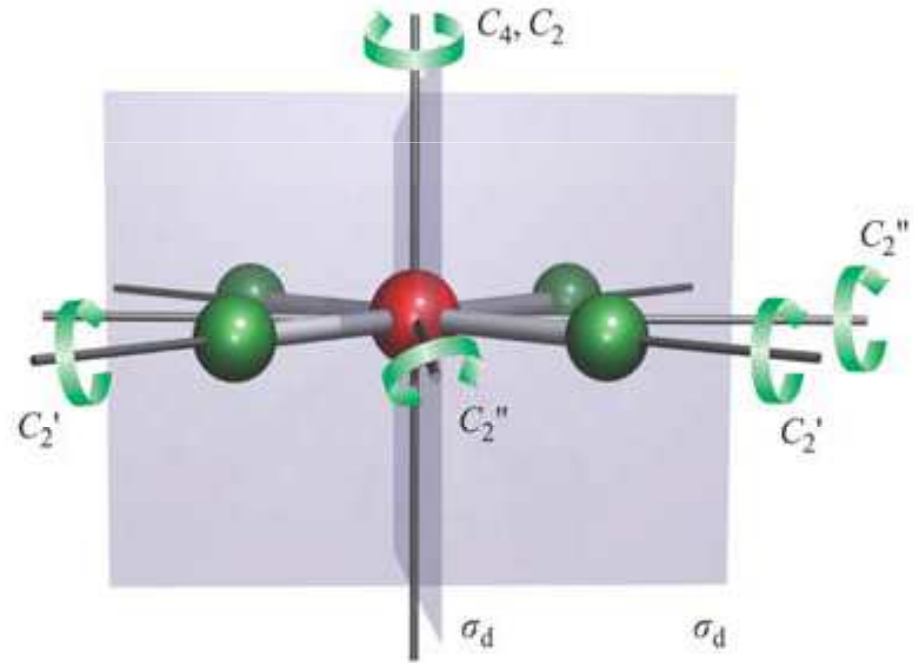
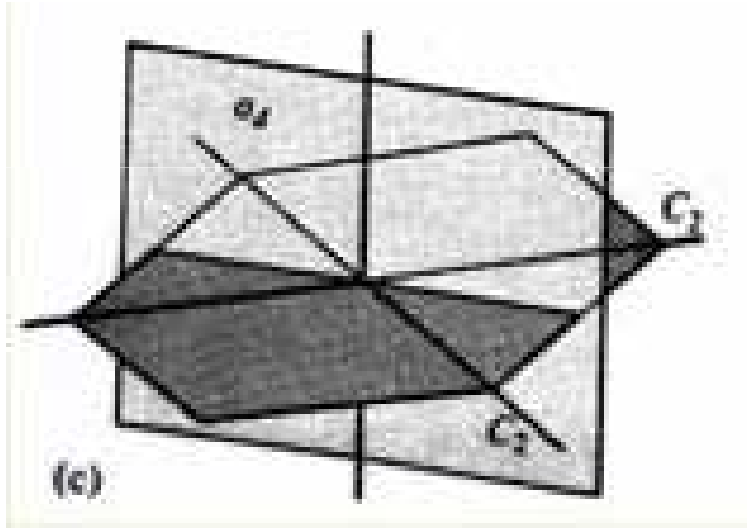
a) Yatay Simetri Düzlemi: Molekülün ana simetri eksenine dik olan düzlemdir ve σ_h ile gösterilir.

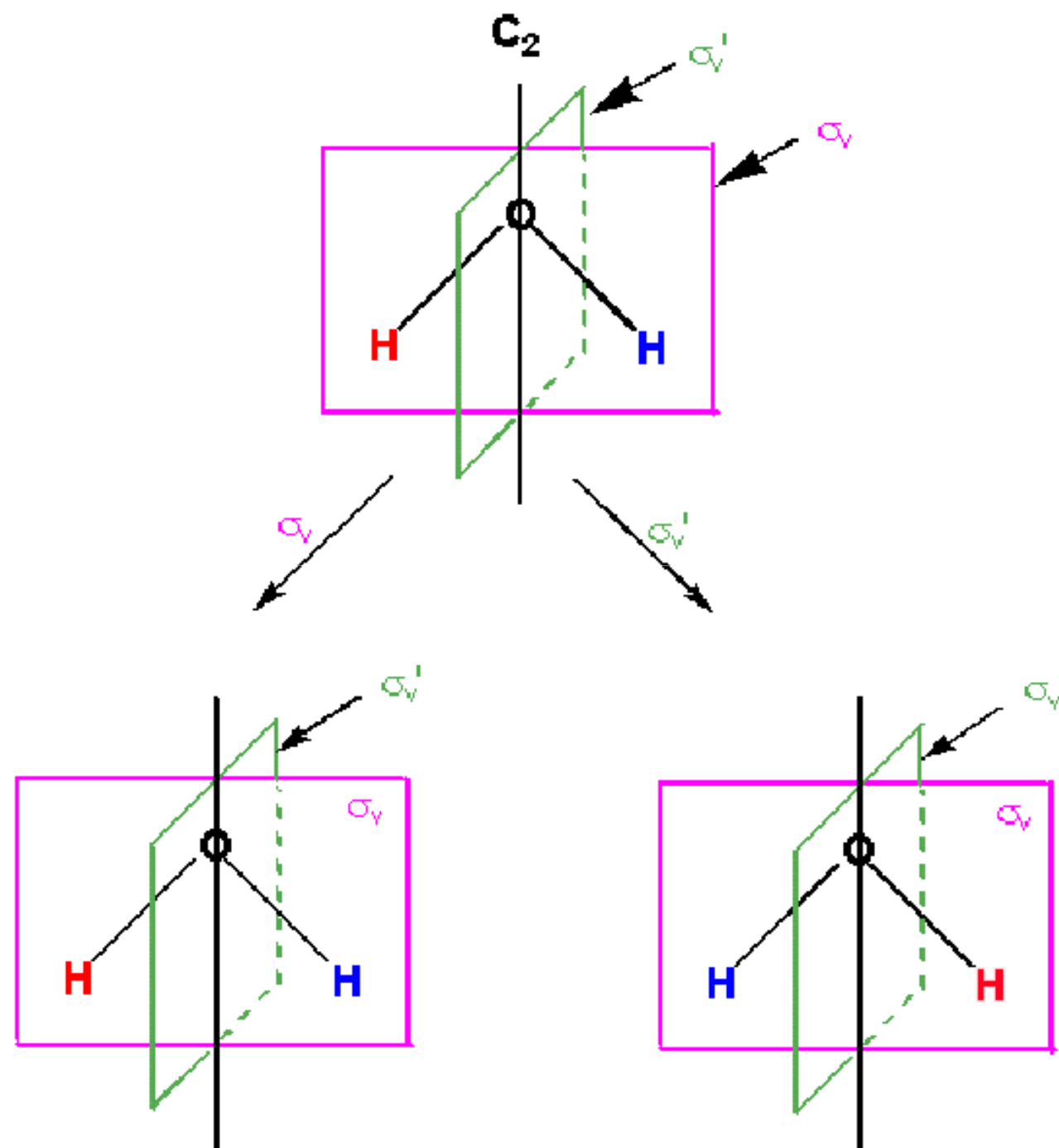

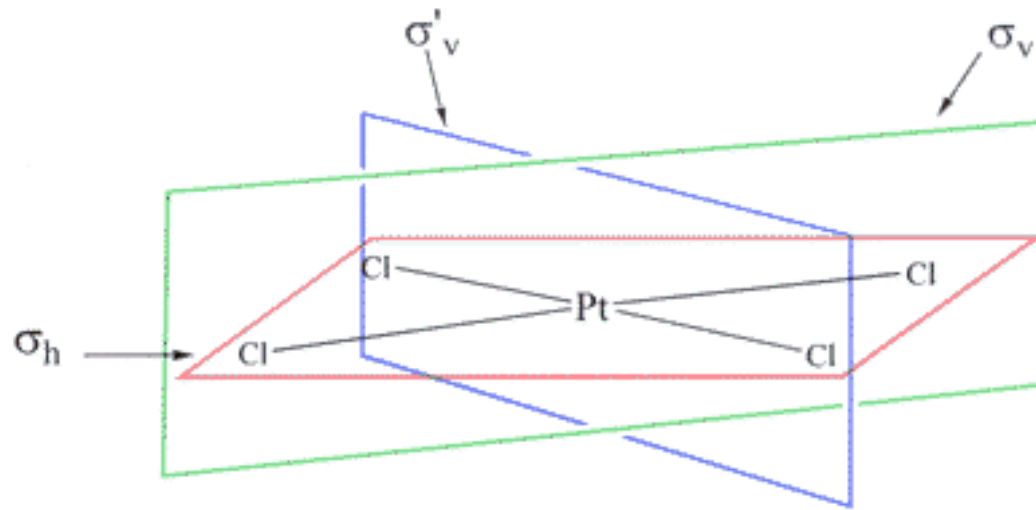
b) Dikey Simetri Düzlemi: C_n ana simetri eksenine dik n tane C_2 içermeyen moleküllerde, ana simetri eksenini içeren düzlem yada düzlemler ile C_n ana simetri eksenine dik n tane C_2 içeren moleküllerde, molekülün σ_h düzleminde yer alan bağlardan ya da atomlardan geçen düzlem yada düzlemler, dikey simetri düzlemdir ve σ_v ile gösterilir.

c) Diagonal Simetri Düzlemi: C_n ana simetri eksenine dik n tane C_2 içeren moleküllerde, molekülün σ_h düzleminde yer alan bağlardan geçmeye yada bağları ikiye bölen düzlemdir ve σ_d ile gösterilir. ya da atomlardan geçen düzlem yada düzlemler, dikey simetri düzlemidir

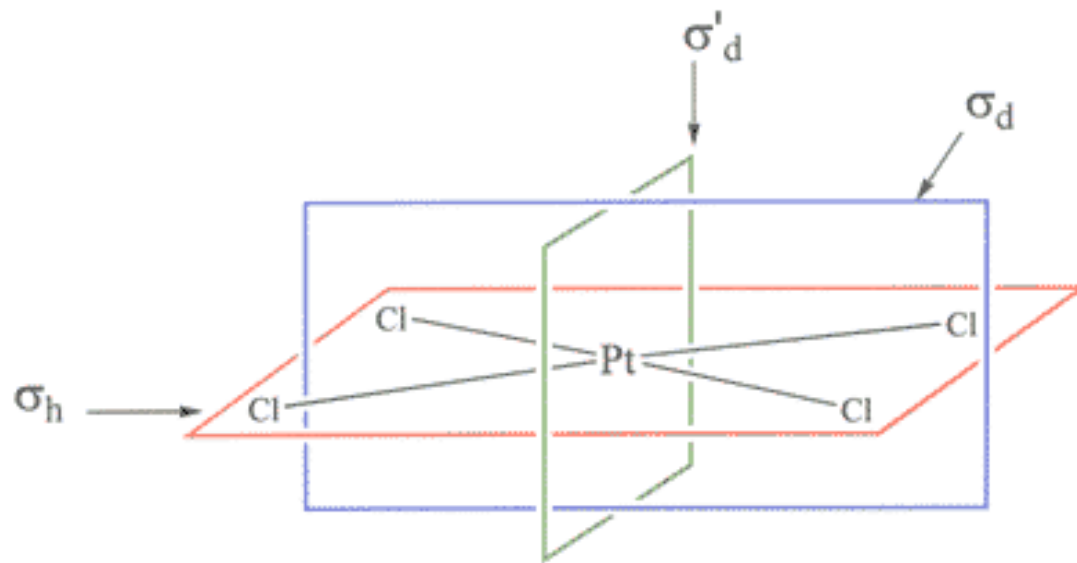

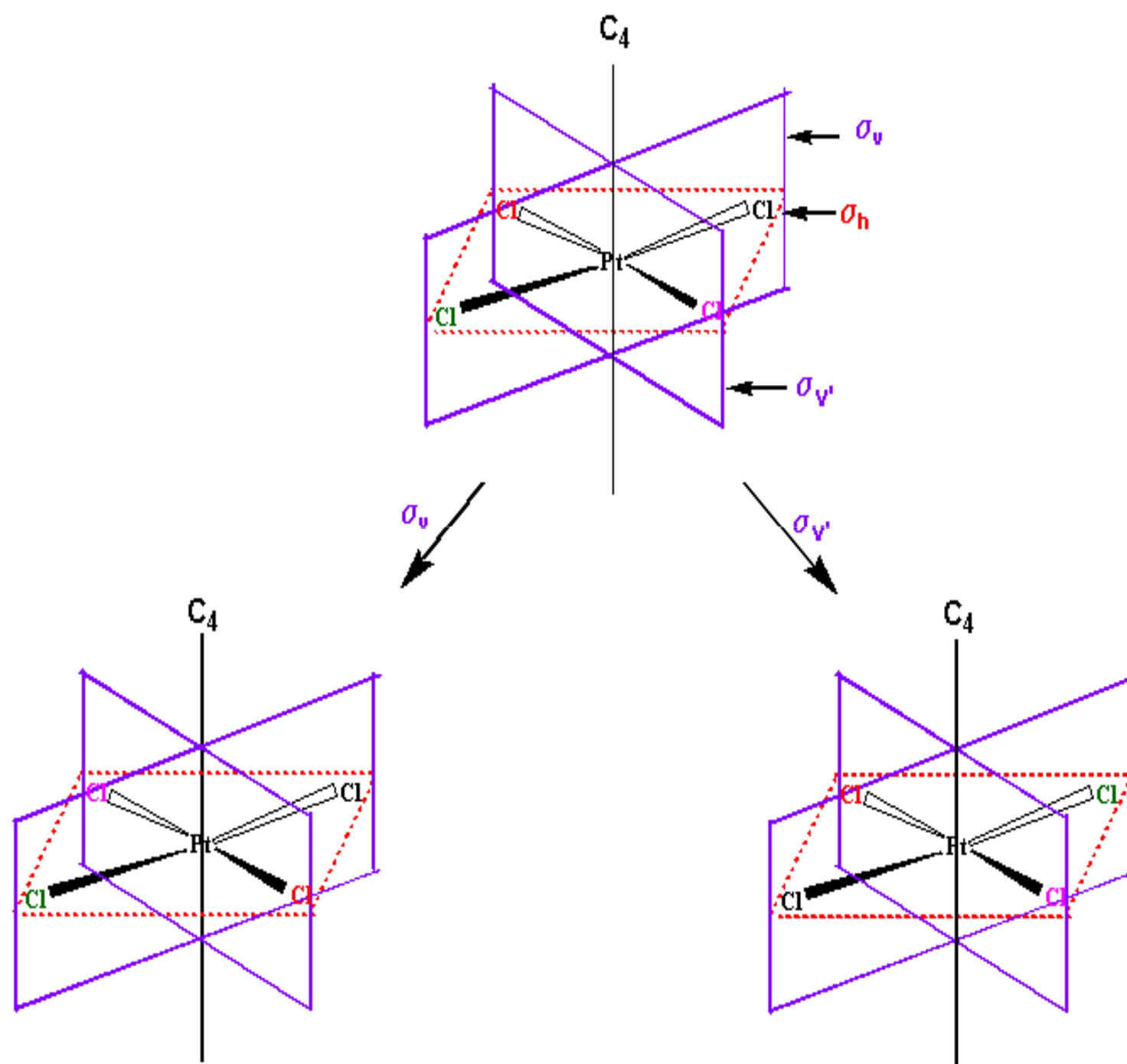
σ_v yansıma düzlemleri

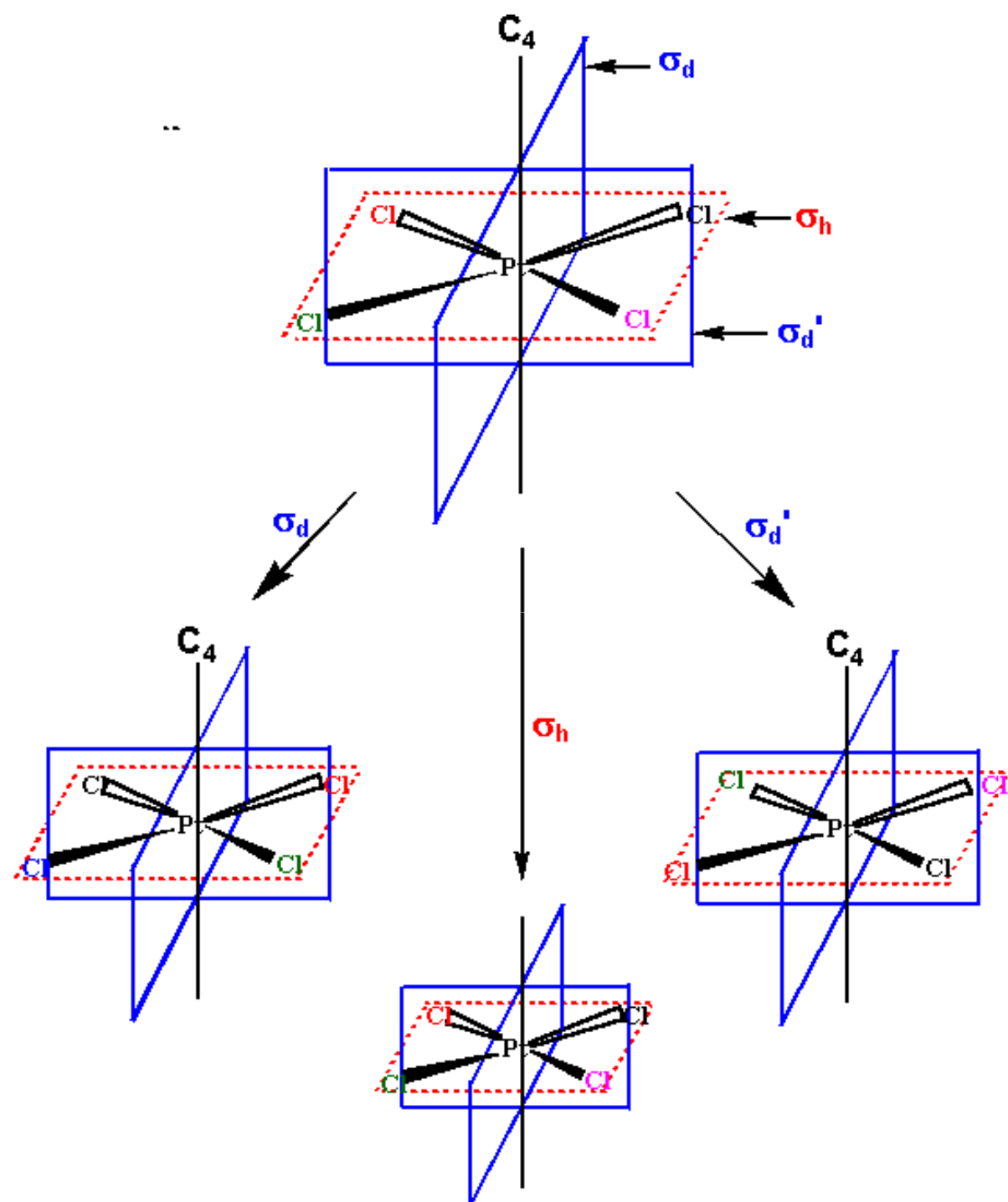
C_2' eksenlerinden geçer.

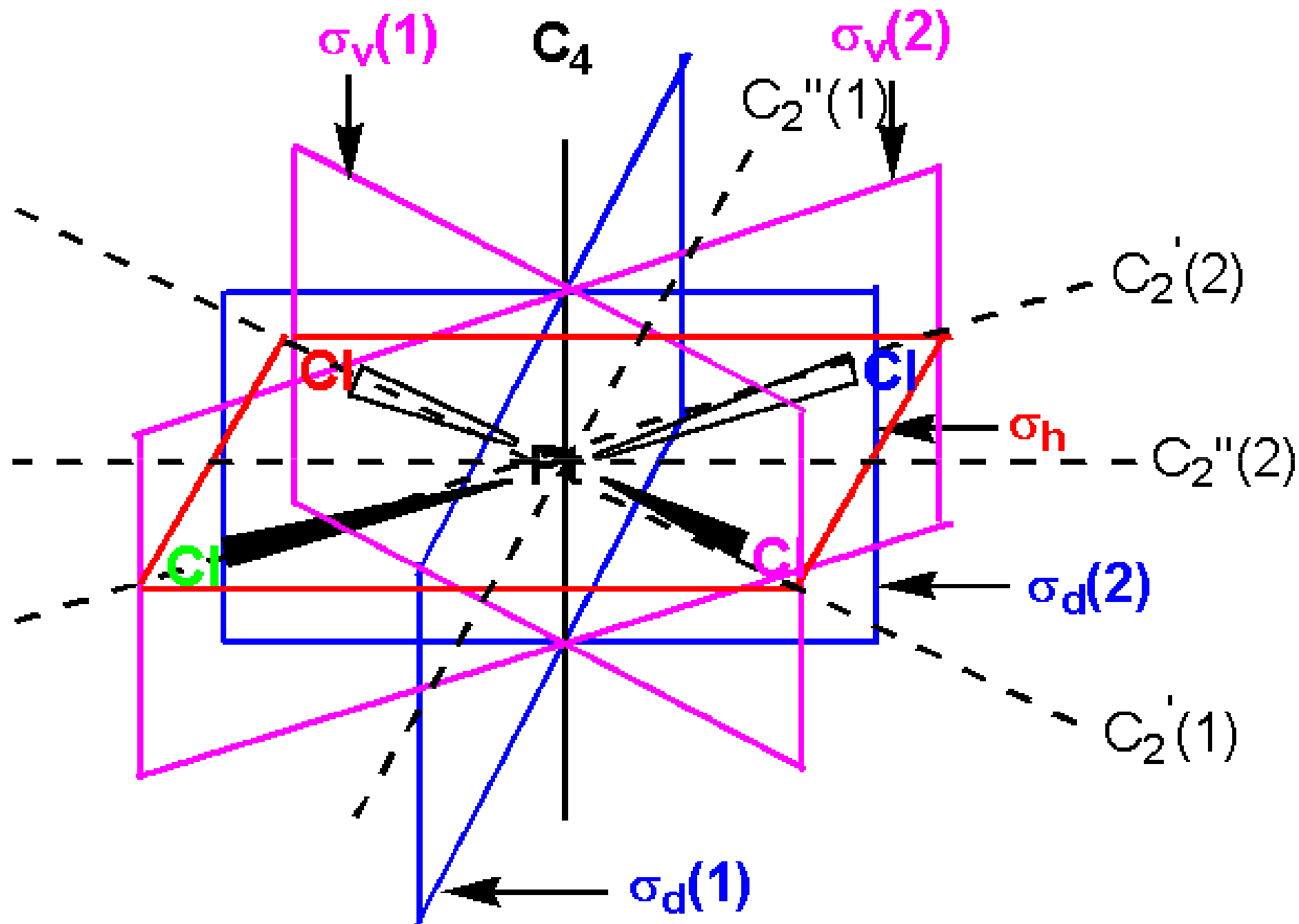
σ_d yansıma düzlemleri

C_2'' eksenlerinden geçer.

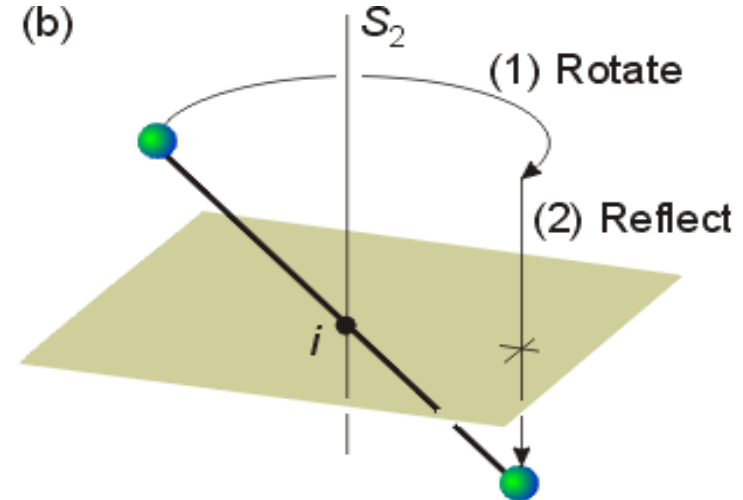
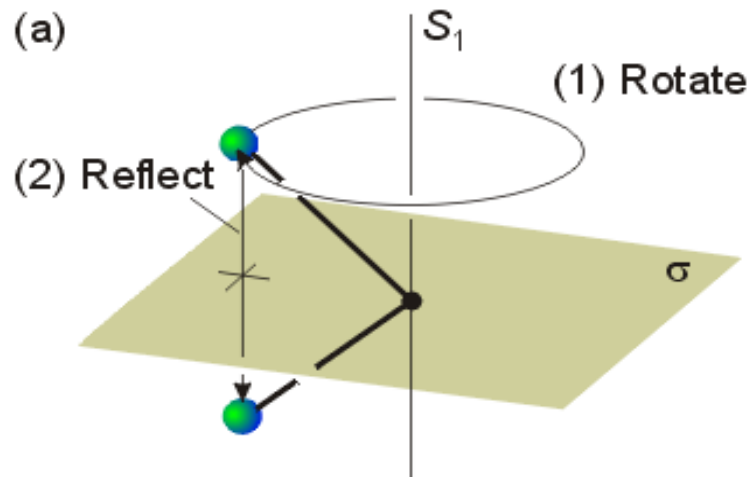

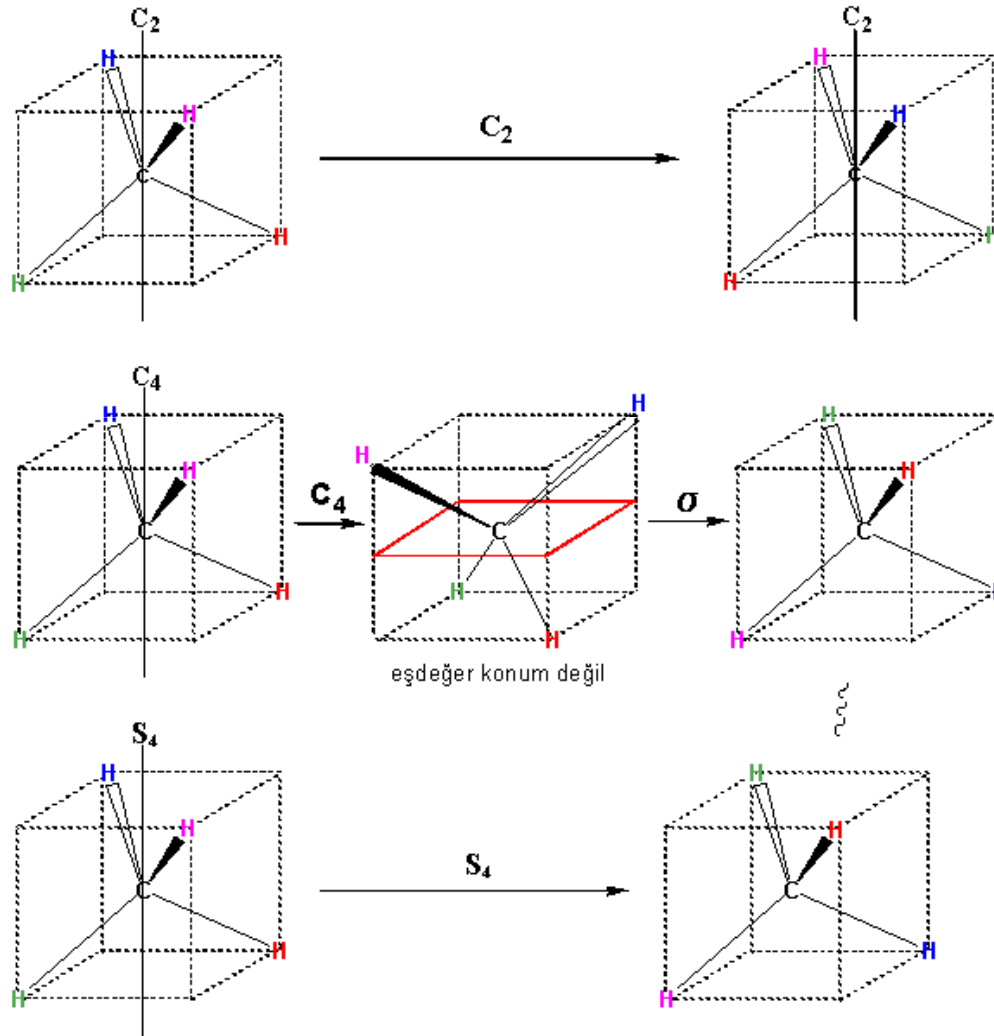

Dönme-Yansıma İşlemi (S_n):

Dönme-yansıma işlemi, ard arda uygulanan iki işlem içerir. Molekül bir eksen etrafında $(360/n)^\circ$ lık açı ile döndürülür ve daha sonra alınan eksene dik düzlemden yansıtılır. Kullanılan eksen ve düzlem molekülün simetri elemanı olmayabilir. Bu işlemler sonucu eşdeğer yönelme elde edilir. Burada kullanılan simetri elemanına dönme-yansıma elemanı denir ve S_n ile gösterilir. S_n işlemi ard arda uygulanan iki işlem içerdiğinden $S_n = C_n \cdot \sigma$ bağıntısı ile verilir.

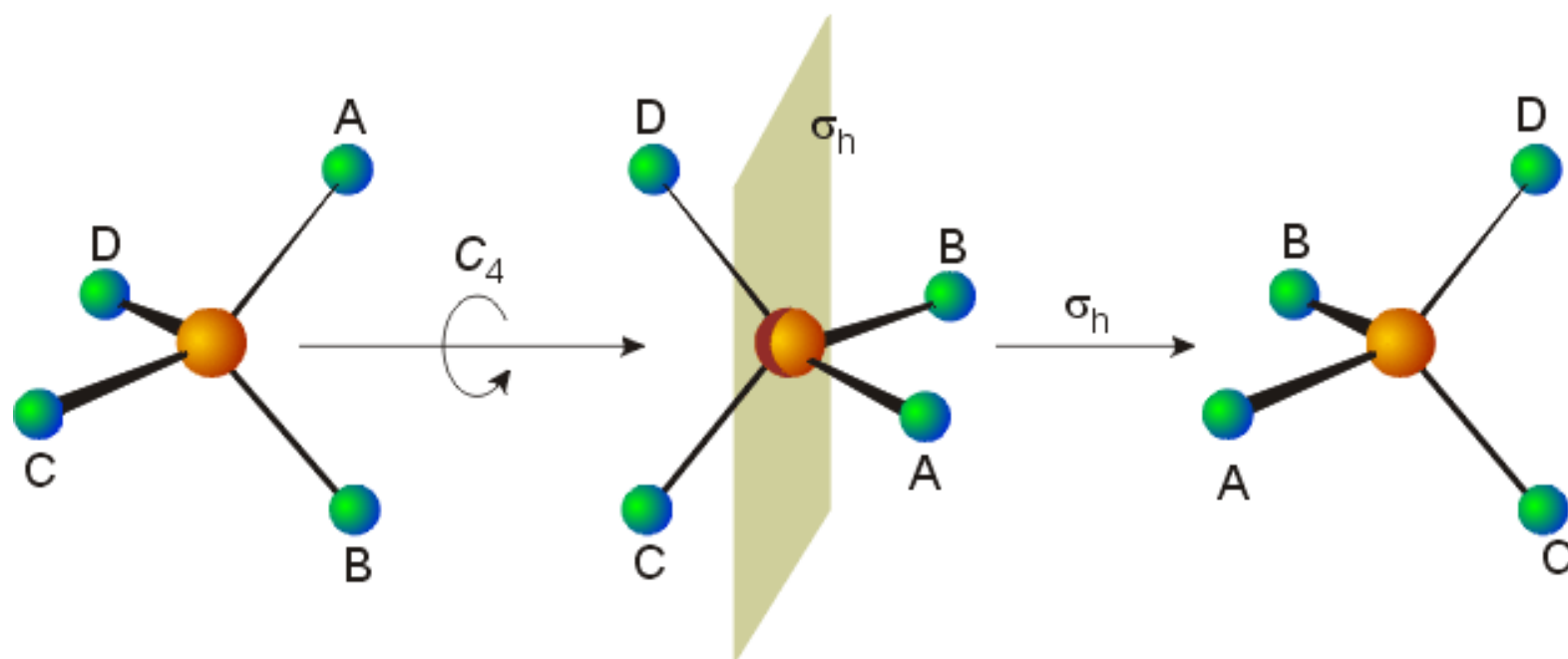
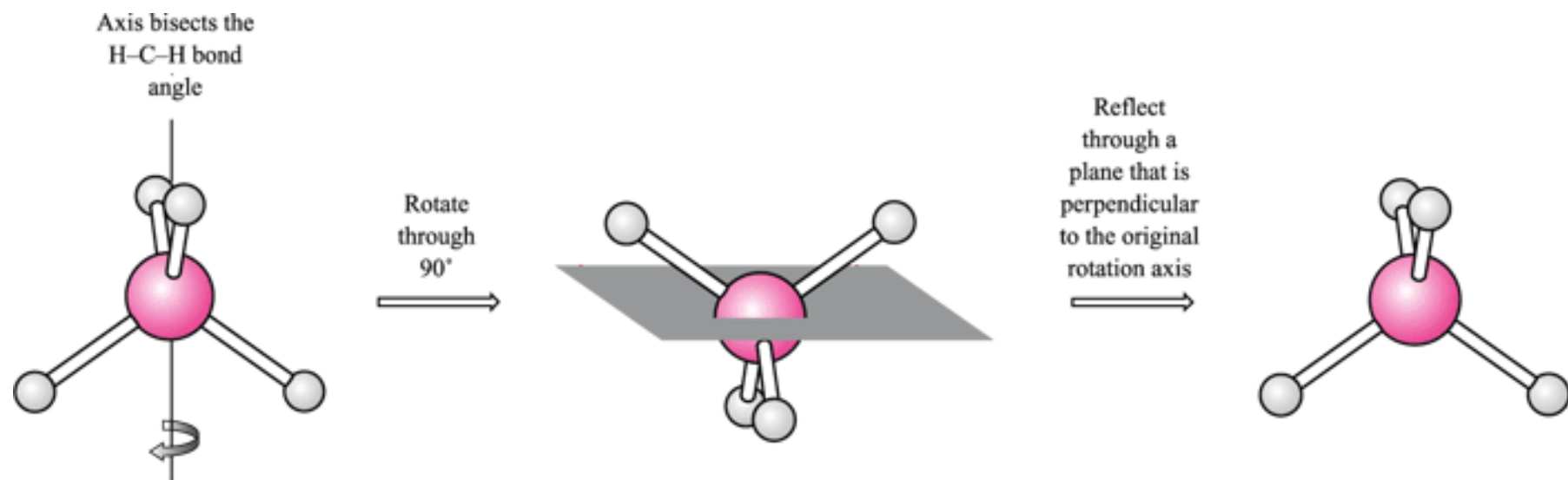
$n > 2$ olmak üzere ana simetri eksenine dik n tane C_2 içeren moleküller S_n elemanına sahiptir.

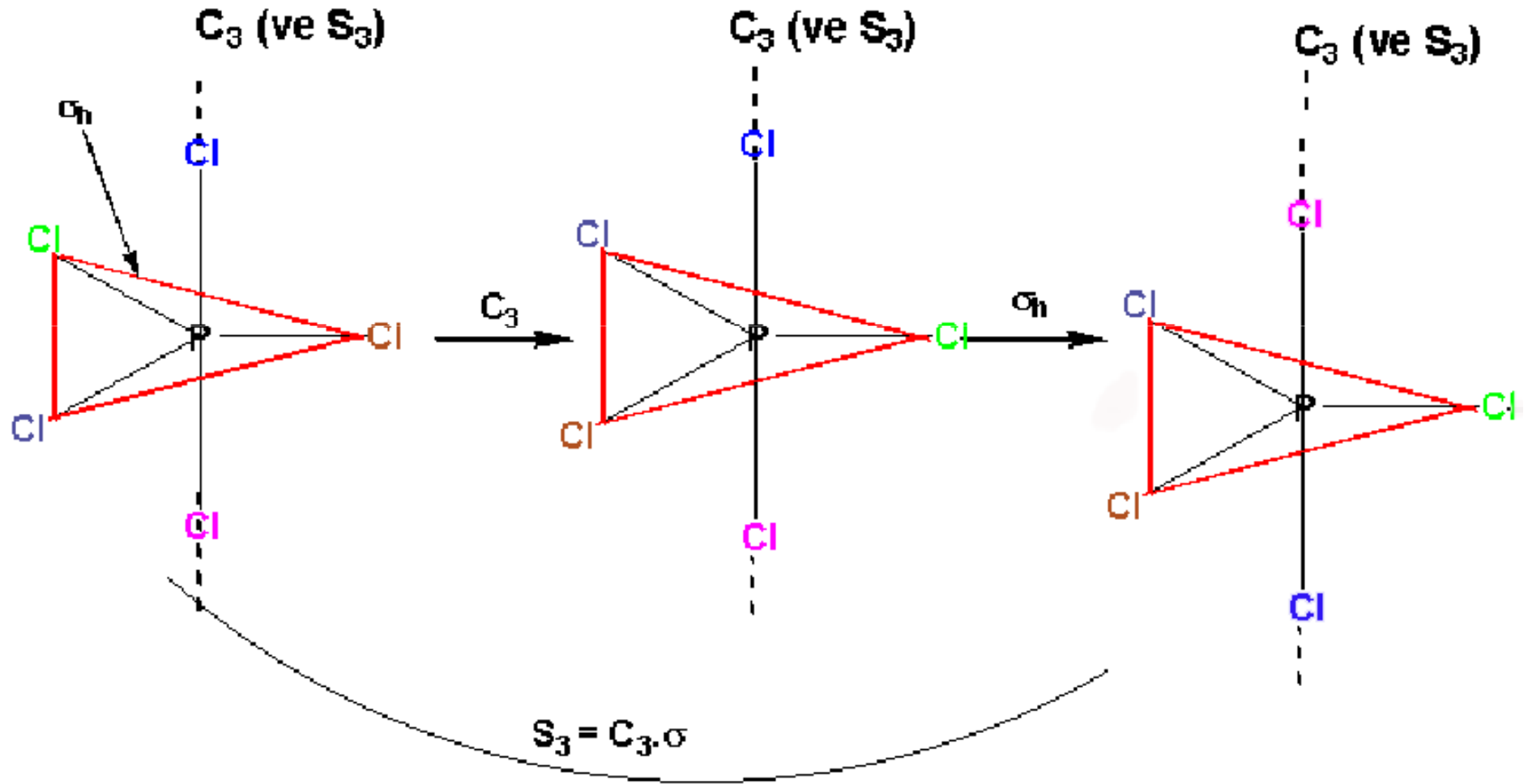
CH_4 molekülünde,

◆ C_2 eksenini aynı zamanda S_4 eksenidir.

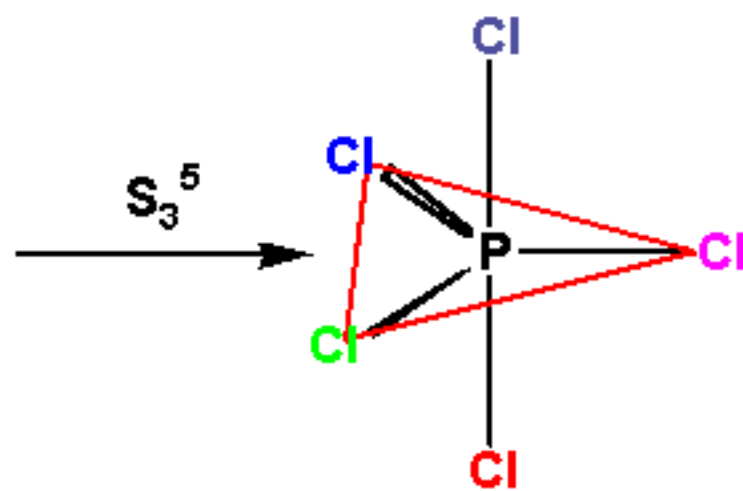
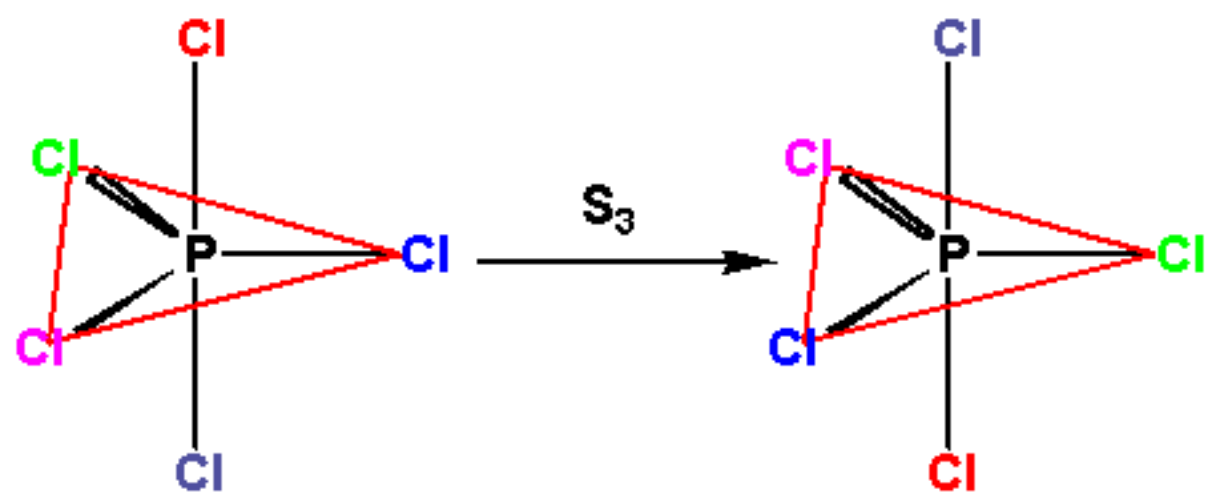
◆ molekülde C_4 eksenini yoktur.

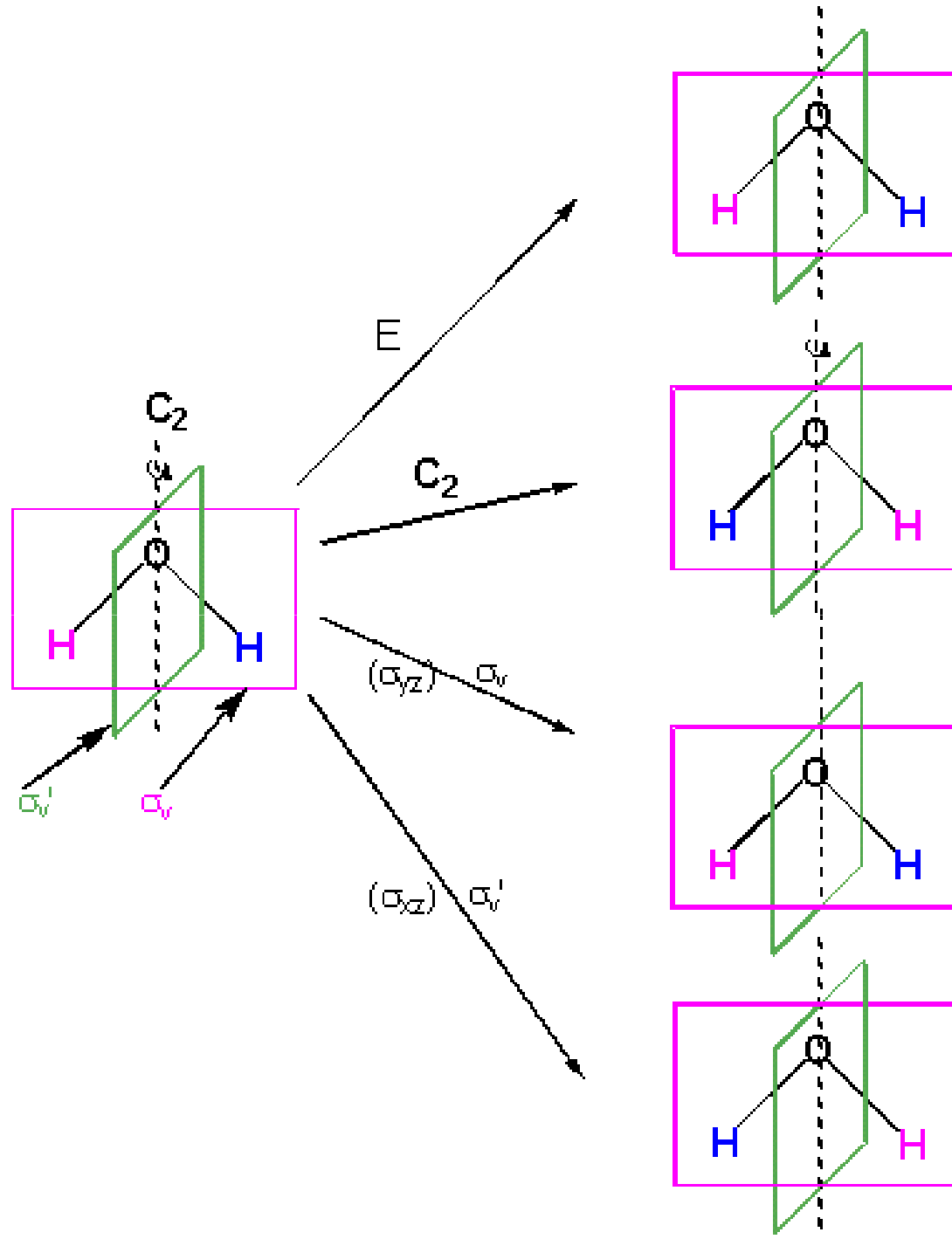

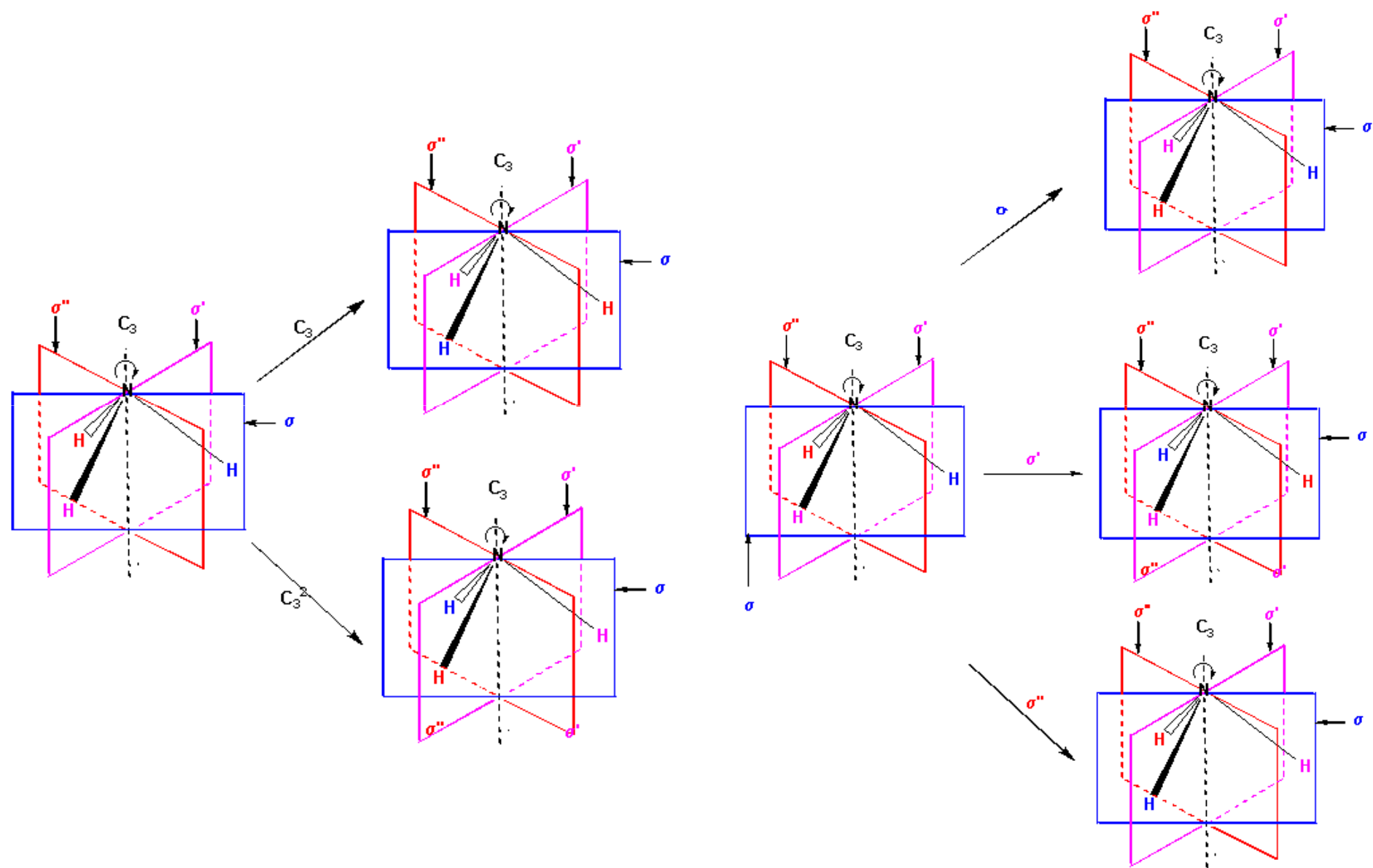
$$S_3 = C_3 \cdot \sigma_h$$

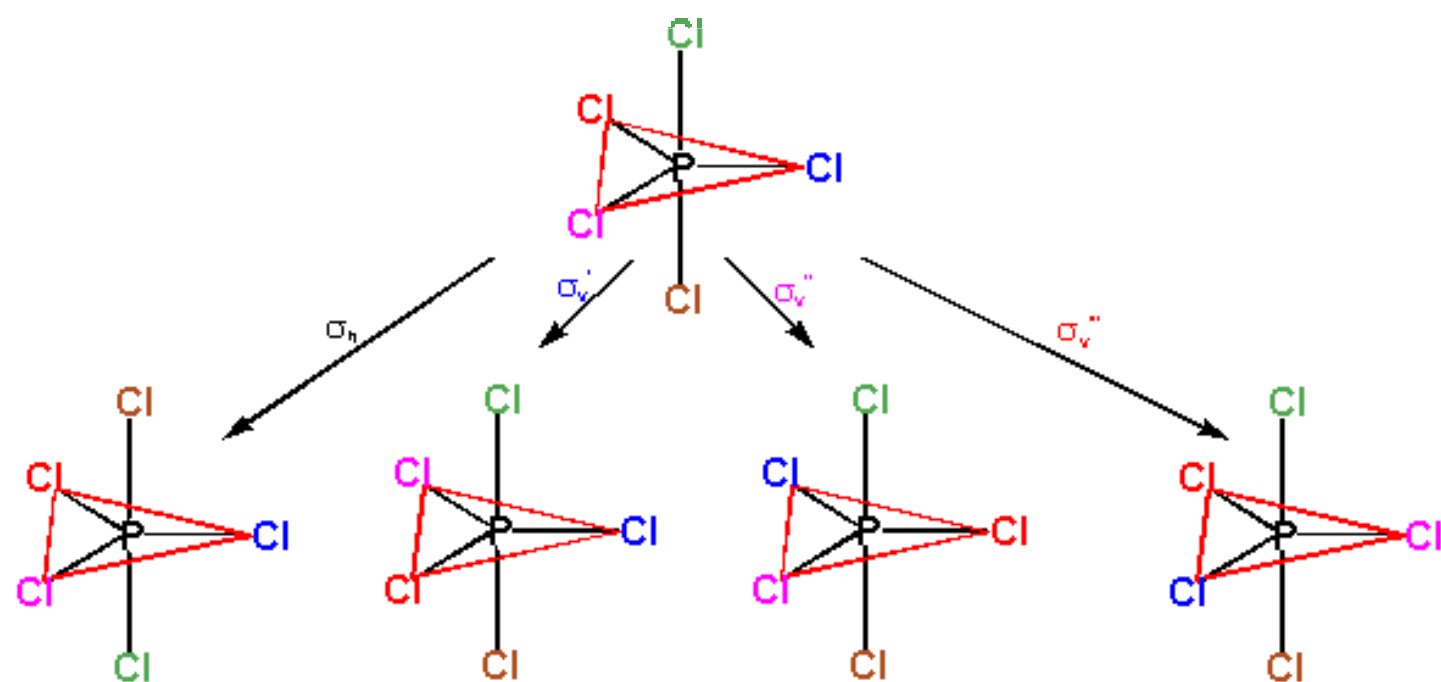
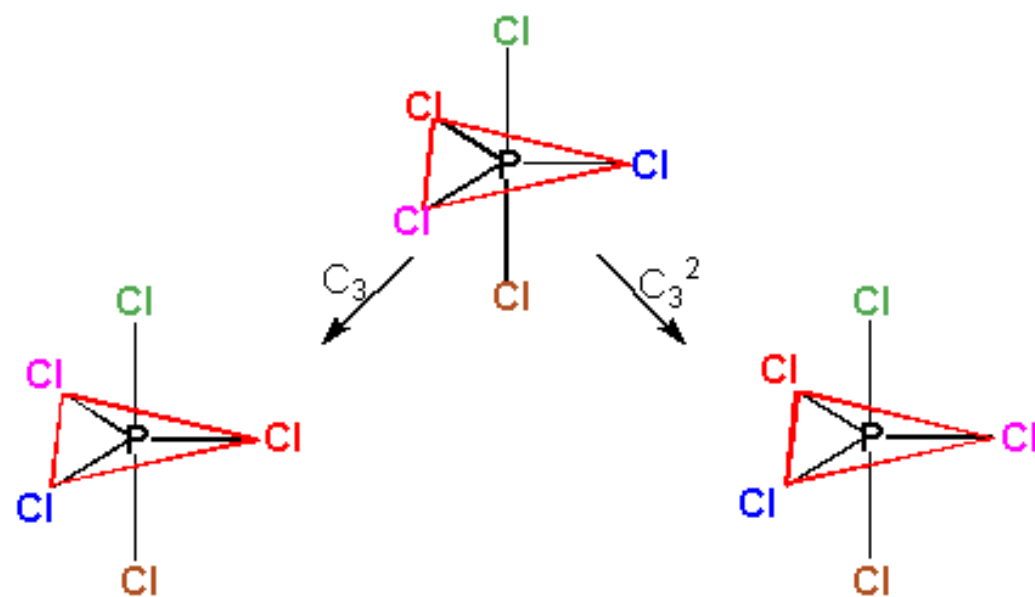
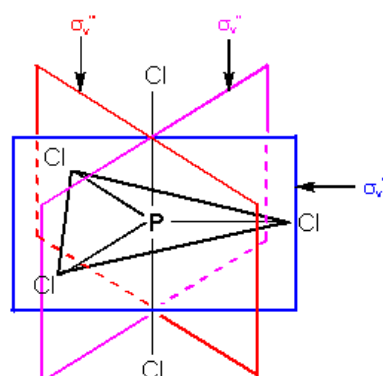
PCl_5 molekülünde C_3 eksenini aynı zamanda S_3 eksenidir.

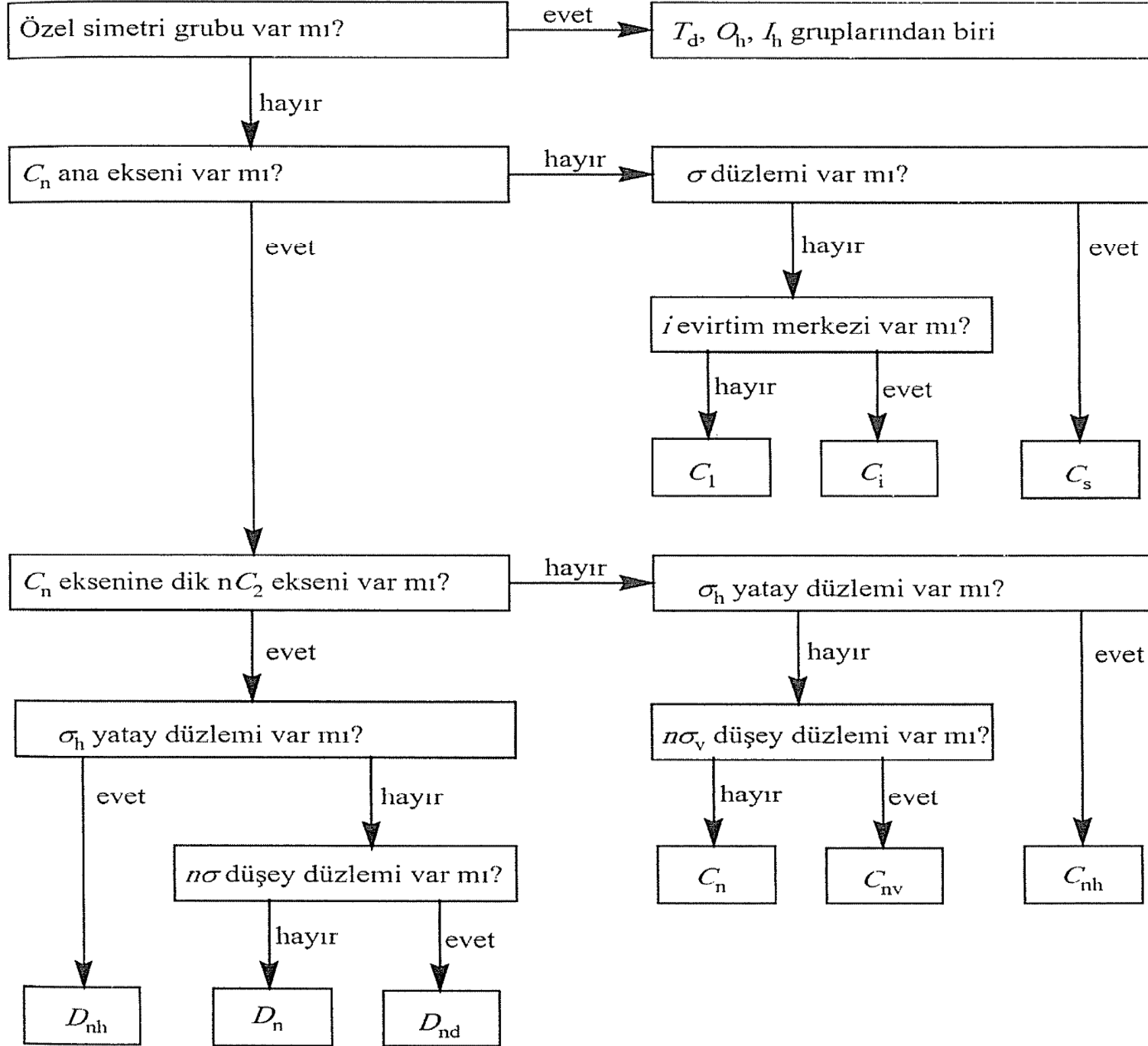

Nokta Grupları:

Bir molekülün simetri işlemlerinin oluşturduğu kümeye ***simetri grubu*** yada ***nokta grubu*** denir. Örneğin H₂O molekülünün nokta grubu, E, C₂, σ_v , σ_v^I işlemlerinden oluşan bir kümedir. Her nokta grubu için bir simge kullanılır. H₂O nun nokta grubu C_{2v}'dir. Çoğu molekülün nokta grubu verilen şema ile belirlenebilir.

Şemada ilk olarak, molekülün özel bir nokta grubunda olup olmadığı sorulur. Özel nokta grubuna giren moleküller şu şekilde açıklanmaktadır.

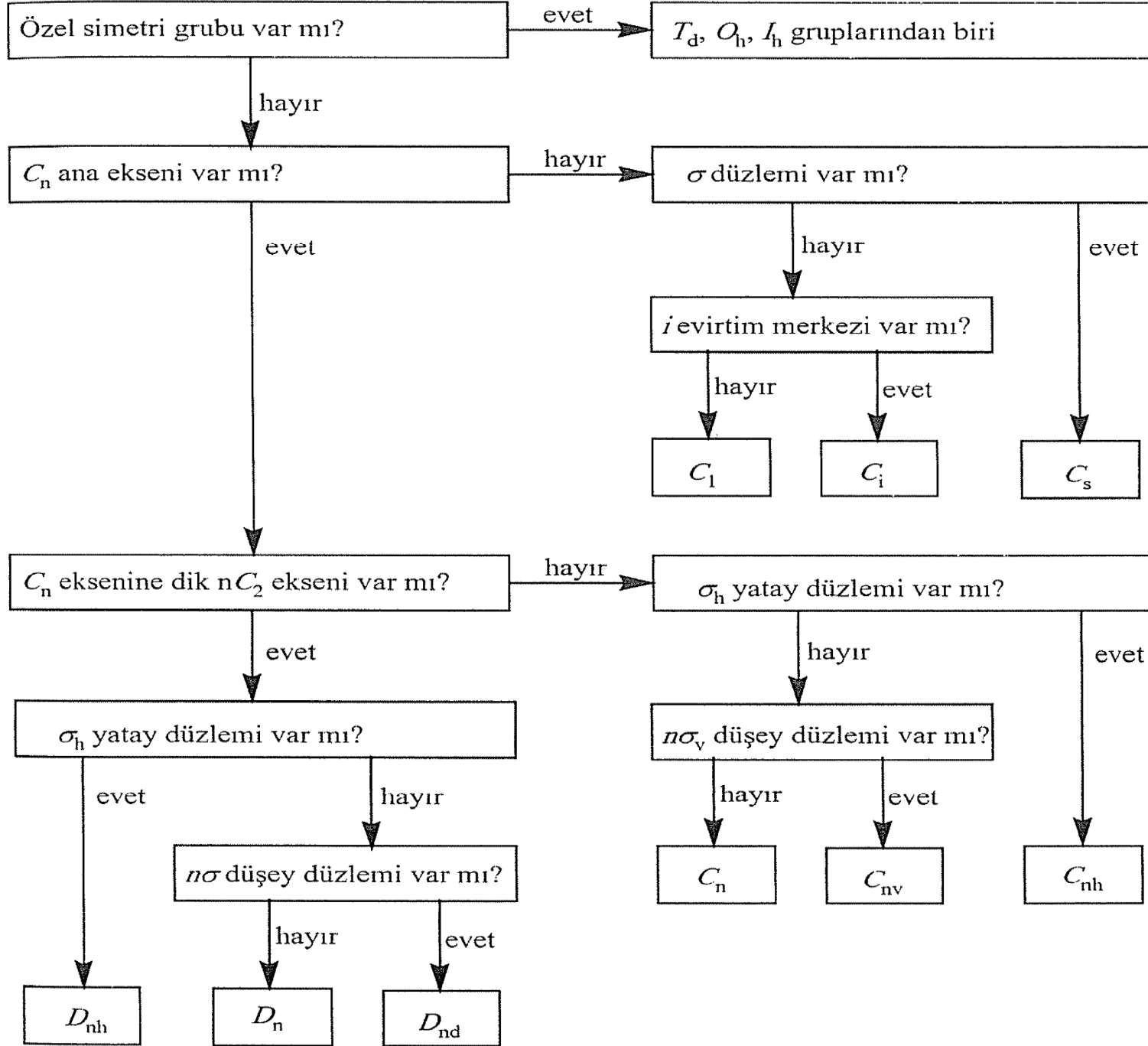

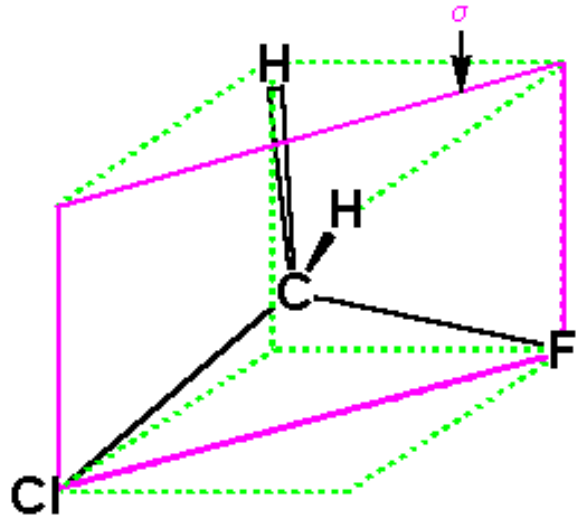
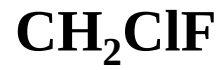
- a) İki atomlu moleküller ve doğrusal moleküller: A_2 ve AX_2 tipi moleküllerin nokta grubu $D_{\infty h}$ 'dir. AX ve AXY tipi moleküllerin nokta grubu $C_{\infty v}$ 'dir. $D_{\infty h}$ nokta grubundaki moleküller hem σ_h hem de σ_v içerirken $C_{\infty v}$ nokta grubundakiler sadece σ_v içermektedir.
- b) AX_4 tipi tetrahedral moleküllerin nokta grubu T_d dir.
- c) AX_6 tipi oktahedral moleküllerin nokta grubu O_h 'dir.

Özdeşlik elemanı dışında hiçbir simetri elemanı içermeyen moleküllerin nokta grubu C_1 'dir. Yani asimetric moleküller C_1 nokta grubundadır. Az sayıda simetri elemanı içeren (düşük simetrik) moleküllerin nokta grupları C_i , C_s ve C_n dir.

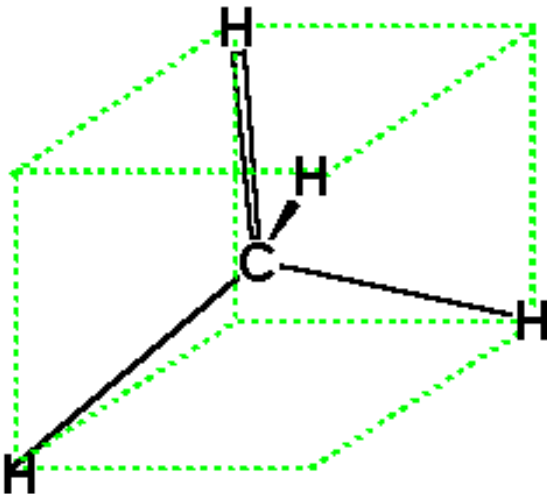
- 1. Düşük simetrlili gruplar
  - sadece E var : C_1
  - simetri düzlemi var: C_s
  - Simetri merkezi var: C_i
- 2. Sadece bir tane simetri eksenine sahip (C_n)
  - Başka elemanı yok: C_n
  - Artı düşey simetri düzlemleri var: C_{nv}
  - Artı yatay simetri düzlemi var: C_{nh}
  - C_n ile çakışan S_{2n} eksenini var : S_{2n}
- 3. Bir tane C_n baş dönme eksenini ve buna dik n C_2 eksenine sahip (D_n)
  - Başka elemanı yok: D_n
  - Artı C_n ile çakışan S_{2n} eksenini var : D_{nd}
  - Artı yatay simetri düzlemi var : D_{nh}
- 4. Yüksek simetrlili gruplar
  - Dört yüz lü (tetrahedral): T_d
  - Sekiz yüz lü (oktahedral): O_h
  - Yirmiyüz lü (ikosahedral): I_h
  - Doğrusal, simetri merkezi yok: $C_{\infty v}$
  - Doğrusal, simetri merkezi var : $D_{\infty h}$

- Molekül düşük veya yüksek simetrlili nokta gruplarından mı?
- Molekülün C_n eksenini var mı?
- Molekül $C_2 \perp C_n$ sahip mi?
  - EVET ise , molekül D grubundadır.
  - HAYIR ise, molekül C veya S grubundadır.
- Molekül simetri düzlemine (σ_h) sahip mi?
  - EVET ise, molekül C_{nh} veya D_{nh} grubundadır.
  - HAYIR ise, diğer simetri düzlemlerine bakınız.
- Molekül C_n eksenini içeren simetri düzlemlerine (σ_v) sahip mi?
  - EVET ise, molekül C_{nv} veya D_{nd} grubundadır.
  - HAYIR ve D grubunda ise, molekül D_n grubundadır.
  - HAYIR ve C grubunda ise devam ediniz.
- Molekülde C_n eksenini ile aynı S_{2n} eksenini bulunur mu ?
  - EVET ise, molekül S_{2n} nokta grubundadır.
  - HAYIR ise, molekül C_n .

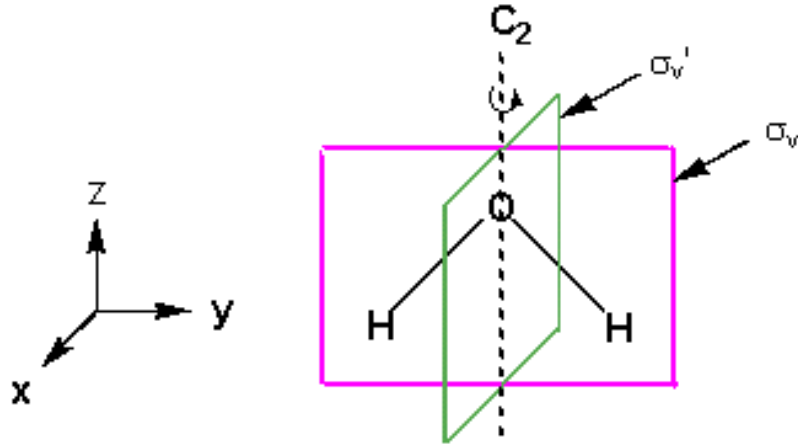

Bir tane simetri düzlemi bulunur, O halde nokta grubu C_s dir.

Dörtüzlü yapı, nokta grubu T_d dir.

1. Bir tane C₂ eksenini vardır (aynı zamanda *baş dönme eksenini*)
2. Baş dönme eksenine dik C₂ dönme eksenleri yoktur.

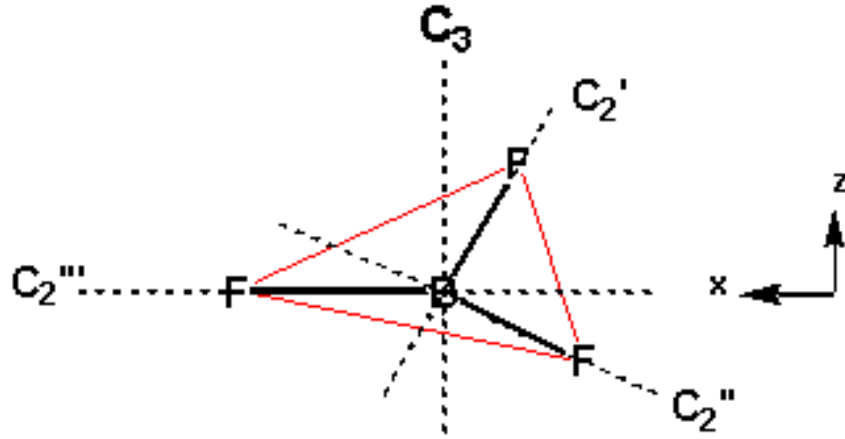
O halde C₂ kümesindedir.

3. Baş dönme eksenine dik σ_h düzlemi yoktur.

O halde C_{2h} grubunda değildir.

4. Baş dönme eksenini içeren 2 tane σ_v düzlemi vardır.

O halde nokta grubu C_{2v} dir.

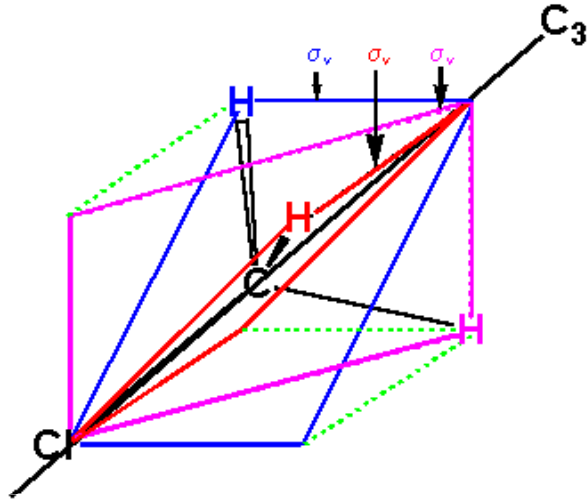
1. C₃ eksenini vardır, baş dönme eksenidir, 3 F atomunu birbirine taşır.

2. Baş dönme eksenine dik 3 tane C₂ dönme eksenini vardır.

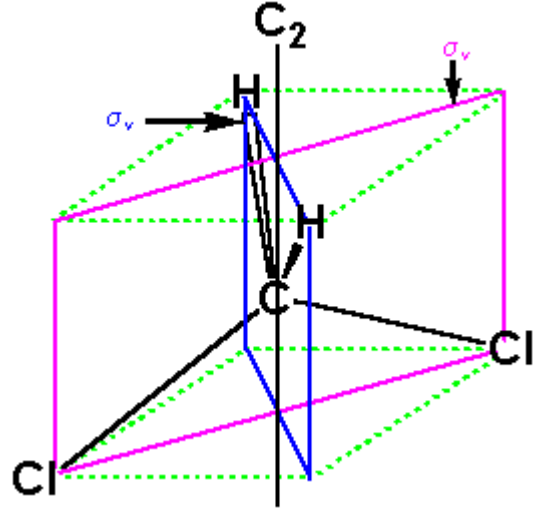
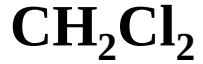
O halde D₃ kümesindedir.

3. Baş dönme eksenine dik σ_h düzlemi vardır.

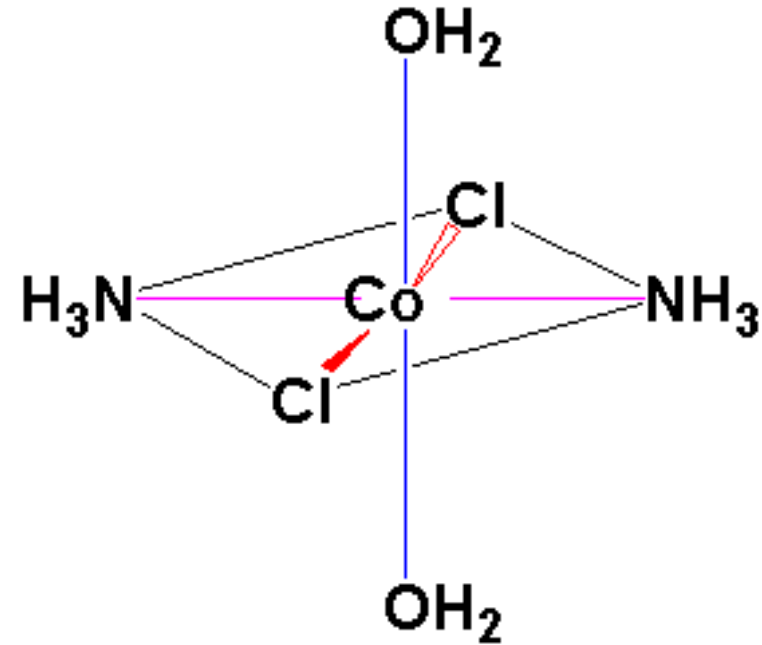
O halde nokta grubu D_{3h} dır.

1. Bir tane C_3 eksenini vardır, üç tane H atomunu birbirine taşır, *baş dönme eksenidir*.
2. Baş dönme eksenine dik C_2 dönme eksenleri yoktur.
O halde C_3 kümesindedir.
3. Baş dönme eksenine dik σ_h düzlemi yoktur.
O halde nokta grubu C_{3h} değildir.
4. Baş dönme eksenini içeren 3 tane σ_v düzlemi vardır.
O halde nokta grubu C_{3v} dir.

1. İki H atomu ile iki Cl atomunu birbirine taşıyan bir tane C_2 eksenini vardır.
2. Baş dönme eksenine dik C_2 dönme eksenleri yoktur.
O halde C_2 kümesindedir.
3. Baş dönme eksenine dik σ_h düzlemi yoktur.
O halde nokta grubu C_{2h} değildir.
4. Baş dönme eksenini içine alan 2 tane σ_v düzlemi vardır.
O halde nokta grubu C_{2v} dir.

1. Üç tane C₂ eksenini vardır, NH₃, H₂O ve Cl atomlarını birbirine taşır, (bunlardan biri baş dönme eksenini olarak kabul edilir.)

2. Baş dönme eksenine dik 2 tane C₂ eksenini bulunur.

O halde D₂ kümesindedir.

3. Baş dönme eksenine dik σ_h düzlemi vardır.

O halde nokta grubu D_{2h} dır.

Aşağıdaki bileşiklerin nokta gruplarını belirleyiniz.

